

תורה אור • פרשת יתרו • מאמר 9

להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה

”להבין ביאור יהאבות הן הן המרכבה”

האבות, חסד, גבורה ותפארת של אצילות, הם מרכבה משום שהמדות של ה' מושרשות למעלה מן השכל שממנו הן נולדות: כשהן מתעלות, הן מעלות אפילו את חכמה וממשיכות לתוכה את אור אין סוף. באותו אופן, המצוות הנעשות כמעשה גשמי יוצרות את הכתר שיתגלה בתחיית המתים, ואז ההעלאה וההמשכה יהיו לאחד, כפי ש”זכור” ו”שמור” נאמרו בדיבור אחד.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/9

הנקודה

האבות, חסד, גבורה ותפארת של אצילות, הם מרכבה משום שהמדות של ה' מושרשות למעלה מן השכל שממנו הן נולדות: כשהן מתעלות, הן מעלות אפילו את חכמה וממשיכות לתוכה את אור אין סוף. באותו אופן, המצוות הנעשות במעשה גשמי יוצרות את הכתר שיתגלה בתחיית המתים, ואז ההעלאה וההמשכה יהיו לאחד, כפי ש"זכור" ו"שמור" נאמרו בדיבור אחד.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע האבות, שמושרשים באצילות, נקראים מרכבה — מונח המתאים לחיות שבחזון יחזקאל, שמקורן בתוהו והן בטלות כמו סוס לפני רוכבו. החיות נושאות את ה"אדם" שעל הכיסא: שלושה קווים — חסד הנמשך למטה, גבורה המסתלקת למעלה וקו אמצעי המחבר ביניהם — יכולים להתאחד רק באמצעות אור של ביטול שמעל לשניהם, והחיות מעלות את ה"אדם" כדי להמשיכו למטה. בדומה לכך, ז"א, המדות, מושרש למעלה מחכמה ובינה אף שהוא נולד מהן, כשם שאהבה טבעית מושרשת למעלה מן השכל; לאחר שהיא מתבררת, "יפה כוח הבן מכוח האב". כך האבות מעלים את חכמה וממשיכים לתוכה את אור אין סוף, ויעקב וישראל הם הקו האמצעי המחבר. בהמשך מסביר המאמר את "זכור" ו"שמור": ההעלאה וההמשכה, ליל שבת ויום השבת, יהיו לאחד כאשר כתר יתגלה בתחיית המתים — גילוי שנוצר מן המצוות שנעשו במעשה גשמי. לבסוף הוא מפרש את "רכב אלקים..." אלפי שנאן" דרך מ"ט, הכרוב הקל, ואת החיבור בין מחשבה לדיבור.

מבנה

1	השאלה	11
	מדוע האבות, שמושרשים באצילות, נקראים מרכבה כמו החיות, שמקורן בתוהו והן בטלות לפני הכיסא כמו סוס לפני רוכבו?	
2	החיות וה"אדם"	4-21
	"אדם" הוא שלושה קווים המתאחדים לאחד, שם מ"ה. חיבורם מצריך אור של ביטול שמעל לשתי התנועות המנוגדות, והחיות ממשיכות אותו למטה באמצעות העלאת ה"אדם"; לכן פני אדם נמצאים בכולן.	
3	המדות מושרשות למעלה מן השכל	9-51
	ז"א תלוי בעתיק, למעלה מחכמה ובינה. אהבה טבעית, לאחר שהיא מתבררת, עולה על אהבה שכלית, ולכן האבות מעלים את חכמה, ה"אדם" העליון, וממשיכים לתוכה את אור אין סוף באמצעות נשמות הצדיקים.	
4	שלושת הקווים וישראל	12-101
	"כאילו עשיתוני" ו"שמע ישראל": אברהם, יצחק ויעקב הם קו ימין, קו שמאל וקו אמצעי. יעקב וישראל מחברים ביניהם, ומושרשים באותיות המחשבה, שמקורן במדות.	
5	"זכור" ו"שמור"	14-131
	ההמשכה וההעלאה, יום השבת וליל השבת, נאמרו בדיבור אחד בסיני. כדי להסביר זאת, המאמר עובר לדון בשכר התורה והמצוות.	

גן עדן נובע מן האור הממלא כל עלמין; בתחיית המתים יתגלה כתר, האור הסובב, הנוצר מן המצוות שנעשו במעשה, וכל ישראל שותפים בו. לכן הגלות ארוכה, עד שכל נשמה תקיים את המצוות במעשה.

"נשמע" ו"נעשה" הם העלאה והמשכה. כשם שבעל מלאכה נח ואחר כך מתבונן במלאכתו, ליל שבת הוא הסתלקות ויום השבת הוא המשכה; בתחיית המתים כתר יאחד ביניהם.

ב"אדני כס", מלכות והחיות כלולות זו בזו. כל גילוי זקוק למרכבה; מט"ט, הכרוב הקל, מעלה את ז"א של בריאה באמצעות שמונה עשרה הברכות ובאמצעות הדיבור, המחבר את יצירה ועשיה.

מו ש ג י ם

המרכבה מרכבה

כלי שכל כולו מסור לרוכבו. החיות שבחזון יחזקאל נושאות את הכיסא ואת ה"אדם" שעליו; חז"ל אומרים שהאבות הן הן המרכבה.

שלושת הקווים ג' קווין

ימין (חסד, הנמשך למטה), שמאל (גבורה, המסתלקת למעלה) ואמצע (תפארת, המחברת ביניהם). התמזגותם למבנה אחד נקראת "אדם".

שם מ"ה שם מ"ה

שם הוי' במילוי, שערכו הכולל 45, כערך "אדם". מ"ה, שפירושו "מה", מבטא ביטול, שרק באמצעותו יכולים שלושת הקווים להתאחד.

אהבה רבה ואהבת עולם אהבה רבה ואהבת עולם

אהבה ויראה טבעיות ("אהבה רבה") נובעות משורש שלמעלה מן השכל; אהבה שכלית ("אהבת עולם") מבררת אותן, אך לאחר הבירור האהבה הטבעית עולה עליה.

כוחו של הכן יפה כח הכן מכח האב

המדות, ה"בן" של חכמה ובינה, מושרשות למעלה מ"הוריו", וכשהן מתעלות הן מעלות אפילו את חכמה.

העלאה והמשכה העלאה והמשכה

שתי התנועות של "שמור" ו"זכור", של ליל שבת ויום השבת, ושל "נשמע" ו"נעשה". בתחיית המתים הן יהיו לאחד.

כתר, האור הסובב כתר, סובב כל עלמין

האור גדול מכדי להיכנס לעולמות, והוא כולל שש מאות ועשרים עמודי אור הנוצרים מן המצוות שנעשו במעשה גשמי; הוא יתגלה בתחיית המתים, כאשר הגוף והנשמה יהיו שווים.

הכרוב הקל כרוב קל

מט"ט, המנהיג את העולמות בימות החול כשש מדות של יצירה. באמצעותו ובאמצעות הדיבור עולה ז"א של בריאה אל שמונה עשר אלף העולמות של אצילות.

קטע 1 • 11

השאלה

1 להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה.^{1,2} בשלמא פני אריה פני שור³ כו' שהם מרכבה לפי שהם משבחה"כ שנפלו בכריאה ועיקרם מלפני מלך⁴ כו'

כדי להבין את הביאור בענין "האבות הן הן המרכבה". מובן שפני אריה ופני שור וכו' הם מרכבה, מפני שהם משבירת הכלים שנפלו לעולם הכריאה, ועיקרם הוא מלפני מלך⁴ וכו',

המאמר פותח באמרת חז"ל "האבות הן הן המרכבה": אברהם, יצחק ויעקב היו מסורים כל כך לה', עד שהיו כמרכבה, הכפופה לחלוטין לרוכב עליה. מובן מדוע החיות שבחזון יחזקאל, המלאכים שפניהם פני אריה ופני שור, הן מרכבה: הן באות משבירת הכלים שנפלו לכריאה, ושורשן בזמן "לפני מלך מלך".

דהיינו מעולם התהו לכך יש להם כח זה להעלות ולנשאות את הכסא והמה בבחי' מרכבה לפי שהם בטלים כסוס לגבי רוכבו מפני שהם נבראים ובזה נושאים ג"כ וכמשל הסוס שנושא את רוכבו כו'.

כלומר, מעולם התהו. לכן יש להן הכוח הזה להרים ולשאת את הכיסא. והן בבחינת מרכבה מפני שהן בטלות כמו סוס לפני רוכבו, שכן הן נבראים; ובכך הן גם נושאות אותו, כמו במשל הסוס שנושא את רוכבו וכו'.

המלכים שמלכו "לפני מלך מלך" מסמלים בקבלה את עולם התהו, שאורותיו הגדולים שברו את הכלים שלהם; שורש זה מעניק לחיות את הכוח להרים ולשאת את הכיסא האלוקי. הן גם מרכבה משום שכיצורים נבראים הן בטלות לחלוטין לפני "רוכבן", כשם שהסוס בטל לפני הרוכב עליו.

אבל האבות עיקרן ושורשן באצי' דאיהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד למה נקראו בבחי' מרכבה.⁵ אבל האבות, שעיקרם ושורשם בעולם האצילות, שבו "הוא וחיוהי חד, איהו וגרמוהי חד" — מדוע נקראו בבחינת מרכבה?

זו השאלה. שורש האבות באצילות, העולם שבו האורות והכלים של ה' הם אחד עמו; מדוע אפוא נשמות ששורשן נעלה כל כך נקראות מרכבה — מונח המתאים לכאורה לנבראים הנושאים דבר שמעליהם?

אך הענין בהקדים להבין ענין מרכבת החיות פני אריה פני שור כו' שהם נושאים הכסא ודמות מראה אדם שעליו מלמעלה.⁶

אלא שהענין יובן בהקדמת הבנת ענין מרכבת החיות, "פני אריה, פני שור" וכו', שנושאות את הכיסא ואת "דמות מראה אדם" שעליו מלמעלה.

לפני שהוא משיב, המאמר מסביר תחילה את מרכבת החיות: ארבע החיות נושאות את הכיסא, ומעל הכיסא נמצאת "דמות מראה אדם". הבנת הסיבה שהחיות נושאות את ה"אדם" הזה תבהיר מה פירוש הדבר שהאבות הם מרכבה.

קטע 2 • 21-4

החיות וה"אדם"

2 והענין כי הנה אדם נקי התכללות ג' קוין⁷ תמונת א יו"ד בראשו ויו"ד בסופו וקו באמצע.⁸ וכללות הג' קוין והתחברותן נק' בשם אדם שהוא שם מ"ה.

ההסבר הוא ש"אדם" הוא הכינוי להתכללות שלושה קווים, [כמו] בצורת האות אל"ף: יו"ד בראשה, יו"ד בתחתיתה וקו באמצע. כללותם של שלושת הקווים והתחברותם נקראת בשם "אדם", שהוא שם מ"ה.

בקבלה, "אדם" מציין מבנה של שלושה קווים — ימין, שמאל ואמצע — השזורים זה בזה. האות אל"ף ממחישה זאת: יו"ד עליונה, יו"ד תחתונה וקו המחבר ביניהן. שם מ"ה הוא שם הוי' במילוי כזה שסכום האותיות שלו הוא 45, הערך המספרי של "אדם".

וצריך להבין הלא שם מ"ה הוא כח"י בטול והתכללות במקורו ואיך יתכן לקרותו בשם אדם בתמונת ג' קוין.⁹ אך באמת הא בהא תליא¹⁰ שלהיות התכללות הג' קוין והתחברותן צ"ל מבחי' בטול.

אך יש להבין: הרי שם מ"ה הוא בחינת ביטול והתכללות במקורו; כיצד אפוא אפשר לקרוא לו בשם "אדם", בצורת שלושה קווים? אלא שבאמת, הא בהא תליא: כדי שתהיה התכללות שלושת הקווים והתחברותם, הדבר צריך לנבוע מבחינת ביטול.

מ"ה פירושו "מה" — מילה המבטאת את תחושתו של מי שרואה את עצמו כאין; לכן שם מ"ה מייצג ביטול והתמזגות במקור. כיצד אפוא הוא יכול לציין "אדם" מובנה, בעל שלושה קווים? התשובה היא שהשניים תלויים זה בזה: קווים מנוגדים יכולים להתאחד רק כשהם חדורים בביטול.

3 והענין כי חסד דרועא ימינא^{11,12} הוא מלמעלה למטה כמים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך. וגבורה הוא ענין הסתלקות האורות ממטה למעלה.

ההסבר הוא שחסד, "הזרוע הימנית", פועל מלמעלה למטה, כמו מים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך. גבורה היא נסיגת האורות מלמטה למעלה.

חסד, שתיקוני הזוהר מכנה "הזרוע הימנית", הוא נתינה הזורמת כלפי מטה, כמו מים הזורמים ממקום גבוה לנמוך. גבורה היא התנועה ההפוכה: האור נסוג כלפי מעלה ונמנע מלהשפיע.

וכמו ועבד הלוי הוא.¹³ והקו הוא המחברן. ונודע כי להיות דבר מחבר שני הפכים.

כמו בפסוק: "ועבד הלוי הוא". הקו [האמצעי] הוא המחבר ביניהם. ידוע שכדי שדבר יחבר בין שני הפכים,

הפסוק "ועבד הלוי הוא" מובא כדוגמה לגבורה, לתנועה כלפי מעלה. הקו האמצעי, תפארת, מחבר בין שתי התנועות ההפוכות, וכעת המאמר מסביר מה מאפשר חיבור כזה.

צ"ל הארה והמשכה מבחי' עליונה¹⁴ ששם בטלים אלו השני הפכים¹⁵ ואין שם דבר והפכו כלל שאין שם שום המשכה ולא שום הסתלקות כי ההמשכה וההסתלקות שייך בחיות המרכבה והחיות רצוא ושוב¹⁶

צריך שתהיה הארה והמשכה מבחינה עליונה יותר, שבה שני הפכים הללו מתבטלים ואין בה כלל דבר והיפוכו; אין שם לא המשכה ולא הסתלקות. המשכה והסתלקות שייכות לחיות המרכבה, ועל החיות נאמר: "והחיות רצוא ושוב",

שני הפכים יכולים להתאחד רק באמצעות אור ממדרגה גבוהה משתיהן, שבה אין הם קיימים ככוחות נפרדים. המשכה והסתלקות שייכות לחיות, שיחזקאל ראה אותן "רצות ושבות" — נעות תמיד מעלה ומטה.

אבל שם למעלה הכל בבחי' בטול ממש בלי שום הסתלקות ולא שום המשכה ומשם נמשך הארה לבחי' אדם להיות התכללות הג' קווין והתחברותן והיינו ע"י חיות המרכבה.¹⁷

אבל למעלה שם הכול בביטול ממש, בלי הסתלקות ובלי המשכה. ומשם נמשכת הארה לבחינת "אדם", כדי שתהיה התכללות שלושת הקווים וחיבורם; והדבר נעשה באמצעות חיות המרכבה.

למעלה מהחיות יש מדרגה של ביטול גמור, שאין בה תנועה לא לכאן ולא לכאן. האור ממנה מאפשר לשלושת הקווים להתכלל וליצור "אדם" אחד, והוא מגיע אל ה"אדם" באמצעות חיות המרכבה.

כי כל ענין עבודת החיות הוא כדי להמשיך ולעשות בחי' אדם זה שיהי' בבחי' התכללות ולא יהיו ענפין מתפרדין¹⁸ וע"כ הם נושאים אותו למעלה להמשיך משם בחינת בטול והתכללות.

כל עניין עבודת החיות הוא להמשיך וליצור בחינת "אדם" זו, כדי שתהיה בהתכללות והענפים לא יהיו נפרדים; לכן הן נושאות אותו למעלה, כדי להמשיך משם את בחינת הביטול וההתכללות.

זו כל תכליתן של החיות: להמשיך את האור הזה, כדי שה"אדם" יהיה משולב באמת וקווי לא יתפצלו לענפים נפרדים. לכן הן נושאות את ה"אדם" למעלה, כדי להמשיך משם את הביטול שמאפשר את ההתכללות.

4 וזהו ודמות פניהם פני אדם כי מלבד שיש בד' חיות פני אדם פרצוף בפ"ע.

וזהו [פירוש] "ודמות פניהם: פני אדם". שכן מלבד העובדה שבין ארבע החיות יש פנים של אדם, פרצוף בפני עצמו,

יחזקאל ראה ארבעה פנים על כל אחת מהחיות, ואחד מהם הוא פני אדם. מלבד הפנים האלה, אומר המאמר, גם המרכבה כולה מעוצבת על פי ה"אדם" שהיא נושאת.

הנה גם בכללותן נמשך פרצוף אדם שכל או"א כלול מבחי" אדם ג"כ. והיינו לפי שכל עיקר מגמתם ופנימיותם להמשיך בחינת אדם בחינת התחברות הג' קוין והתכללותן:¹⁹

גם בכללותם נמשך פרצוף אדם, כך שכל אחת מהן כלולה גם מבחינת אדם. והיינו משום שכל מגמתן העיקרית ופנימיותן היא להמשיך את בחינת אדם — את בחינת החיבור בין שלושת הקווים ואת התכללותם זה בזה.

כל אחת מהחיות, גם האריה, השור והנשר, כוללת משהו מן ה"אדם", מפני שכל מגמתן הפנימית היא להביא לידי גילוי את המבנה המשולב הזה, שבו שלושת הקווים מתחברים ונכללים זה בזה. לכן המילים "ודמות פניהם: פני אדם" מתארות את כולן.

קטע 3 • 51-9

המדות מושרשות למעלה מן השכל

5 ומעתה נבא לביאור האבות הן הן המרכבה.²⁰ שהאבות הם חסד גבו' ת"ת דאצי".²¹ ומה ענין מרכבה שלהם.

כעת נעבור לביאור "האבות הן הן המרכבה". האבות הם חסד, גבורה ותפארת של אצילות. מה פירוש הדבר שהם מרכבה?

כעת המאמר חוזר לשאלתו. האבות מקבילים לחסד, גבורה ותפארת של אצילות — חסד, ריסון והרמוניה בין השניים; מה משמעות הכינוי "מרכבה" ביחס אליהם?

אך הנה מבואר באד"ז²² או"א ממו"ס נפקו וז"א בעתיקא אחיד ותליא. ובאור ענין זה יובן עד"מ מבשרי.²³

אולם באידרא זוטא מבואר ש"אבא ואמא יוצאים מהמוח הסתום, וז"א קשור ותלוי בעתיק". את משמעות הדברים נבין באמצעות משל, "מבשרי [אחזה אלוקה]".

האידרא זוטא, חלק מן הזוהר, מלמדת שאבא ואמא, חכמה ובינה, יוצאים מן "המוח הסתום", ואילו ז"א, המדות, קשור ישירות לעתיק, מדרגה גבוהה עוד יותר. כדי להבהיר זאת, המאמר עובר למשל מחוויה אנושית, כפי שנאמר בדברי איוב: "מבשרי אחזה אלוקה".

כי הנה השכל הוא נולד מן המשכיל שלמעלה מן השכל ששם לא נודע גילוי השכל וטעמו של דבר כלל.

השכל נולד מן המשכיל, שלמעלה מן השכל, ושם אין כלל גילוי של השכל או של טעמו של דבר.

אצל האדם, רעיון נולד ממקור שלמעלה מן השכל, המשכיל; שם עדיין לא מתגלה שום רעיון או טעם.

אבל מ"מ הוא נקי משכיל מקור השכל אבל ז"א בעתיקא אחיד ותליא שהמדות נלקחו ממקום עליון יותר כי הגם שהמדות נולדו ונתגלו מן השכל ולפי שכלו כך תהיינה מדותיו.²⁴

ובכל זאת הוא נקרא "משכיל", מקור השכל. אבל ז"א בעתיקא אחיד ותליא": המדות נלקחו ממקום גבוה עוד יותר. ואף שהמדות נולדות ומתגלות מן השכל, ובהתאם לשכלו של אדם כך יהיו מדותיו,

ובכל זאת, מקור זה נחשב חלק מתחום השכל: הוא המעיין שממנו השכל נובע. הרגשות, לעומת זאת, באים ממקום גבוה יותר, אף שהם נולדים מן השכל ונמשכים אחריו, כפי שאדם מרגיש בהתאם למה שהוא מכין.

6 ובינה נקי אם הבנים.^{25, 26, 27, 28} והחכמה אב. מ"מ אין זה אלא שהם גורמים להולדת והתהוות המדות שיצאו מהעולם אל הגילוי.

ובינה נקראת "אם הבנים", וחכמה היא האב. ואף על פי כן, אין הכוונה אלא לכך שהן מביאות להולדתן ולהתהוותן של המדות, כך שהן יוצאות מן העולם אל הגילוי.

בינה נקראת "אם הבנים" וחכמה היא האב, משום שהמדות נולדות מהן. אולם המאמר מסייג זאת: השכל רק מוציא את המדות מן העולם אל הגילוי; הוא אינו יוצר את עצמותן.

אבל עיקר המדות בשרשן נלקחו ממקום עליון יותר. וכנודע שיש אהוי"ר טבעיים. ויש אהוי"ר שכליים.

אבל עצם המדות, בשורשן, נלקח ממקום עליון יותר. וכידוע, יש אהבה ויראה טבעיות, ויש אהבה ויראה שכליות.

עצם המדות בא ממקום עליון יותר. הדבר ניכר בשני סוגי אהבה ויראה: טבעיות, שיש לאדם בלי שיקול שכלי, ושכליות, המתפתחות מתוך התבוננות.

7 והנה דו"ר טבעיים נקי בשם אהבה רבה. ודו"ר שכליים נקי בשם אהבת עולם. אלא שמפני שהדו"ר טבעיים מתלבשים בזלעו"ז מוכרח להיות המשכת דו"ר שכליים.

והנה, יראה ואהבה טבעיות נקראות "אהבה רבה", ויראה ואהבה שכליות נקראות "אהבת עולם". אלא שכיוון שהיראה והאהבה הטבעיות מתלבשות ב[תחום של] "זה לעומת זה", מוכרחת להיות המשכה של יראה ואהבה שכליות.

אהבה ויראה טבעיות נקראות "אהבה רבה", ואהבה ויראה שכליות נקראות "אהבת עולם". מכיוון שרגשות טבעיים עלולים להתלבש גם בצד הלא-קדוש, ב"זה לעומת זה", יש להמשיך אהבה ויראה שכליות כדי שיכוונו אותם.

כי בחכמה אתברירו.²⁹ אבל כשמתבררים הנה נקרא אהבה רבה כי יפה כח הבן מכח האב.³⁰

כי "בחכמה מתבררים". אך לאחר שהם מתבררים, הם נקראים "אהבה רבה", שכן "יפה כוח הבן מכוח האב".

המדות מתבררות באמצעות חכמה, כפי שהוסבר קודם לכן בתורה אור. לאחר הברור, האהבה הטבעית שבה ונקראת "אהבה רבה", והיא נעלית מן האהבה השכלית שביורה אותה, כמאמר חז"ל: "יפה כוח הבן מכוח האב".

8 וכןודע שמאוי"א נמשכו רק מוחין דז"א אבל המשכת הטפה היא מעצמיות³¹ כו'. והטעם שנמשכו להיות טבעיים

כידוע, מאבא ואמא נמשכו רק המוחין של ז"א, ואילו המשכת הטיפה היא מן העצמיות וכו'. והטעם לכך שנמשכו להיות טבעיים,

כידוע בקבלה, אבא ואמא מעניקים לז"א רק את המוחין שלו; ה"טיפה" שממנה הוא נוצר באה מן העצמיות, מדרגה גבוהה יותר. כעת המאמר שואל מדוע המדות, ששורשן גבוה כל כך, נעשות מדות טבעיות.

למטה מן הדעת הגם שמקורן ושרשן הוא למעלה הוא כנודע עד"מ מפילת החומה שהאבן או הלבנה שיותר גבוהה היא יורדת יותר למטה.

למטה מן הדעת, אף שמקורן ושורשן למעלה, הוא, כידוע, בדוגמה של נפילת חומה: האבן או הלבנה שהיו גבוהות יותר נופלות רחוק יותר למטה.

המדות הטבעיות נמצאות למטה מן ההבנה המודעת, אף ששורשן גבוה יותר. כשחומה קורסת, האבנים הגבוהות ביותר נוחתות רחוק יותר; כך גם מה שבא ממקום גבוה יותר יורד למקום נמוך יותר.

וכן האבוקה שאורה גדול מאד מבהקת ומאירה גם למטה במקום החשך. ומכל זה מובן איך שהז"א שהוא בחינת מדותיו ית' הוא בשרשו למעלה מבחי"א או"א

וכך גם אבוקה שאורה גדול מאוד מאירה ומפיצה אור גם למטה, במקום החשך. מכל זה מובן כיצד ז"א, שהוא בחינת מדותיו יתברך, נמצא בשורשו למעלה מבחינת אבא ואמא,

בדומה לכך, אבוקה שאורה רב מאירה גם בחשכה הרחוקה. מכאן שז"א, המדות של הקב"ה, מושרש למעלה מאבא ואמא, חכמה ובינה.

אלא שנמשך למטה (ועי' מ"ש ע"פ שימני כחותם^{32,33} בענין רצועות דתש"ר שע"ז נאמר כחותם על לבך ע"ש) ולכך האבות³⁴ שהן חג"ת הם בחי' מרכבה להעלות את האדם הוא בחי' חכמה כנודע שיש ב' בחי' אדם.³⁵

אלא שהוא נמשך למטה. (ראו מה שנתבאר על [הפסוק] "שימני כחותם" בענין הרצועות של תפילין של ראש, שעליהן נאמר "כחותם על לבך"; עיינו שם.) לכן האבות, שהם חסד, גבורה ותפארת, הם בחינת מרכבה להעלות את האדם, שהוא בחינת חכמה, כידוע שיש שתי בחינות של אדם.

הוא רק נמשך למטה. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר על "שימני כחותם על לבך", העוסק ברצועות של תפילין של ראש, המשתלשלות כלפי מטה לעבר הלב ושורשן גבוה מכפי שנראה. מכיוון ששורש המדות גבוה כל כך, האבות — חסד, גבורה ותפארת — יכולים להיות מרכבה המעלה את ה"אדם" של חכמה.

אדם הראשון הוא בחכמה. ואדם תתאה הוא ז"א.³⁶ וזהו מה שמו ומה שם בנו.^{37,38} מה שמו חכמה.³⁹ ומה שם בנו ז"א.

האדם הראשון הוא בחכמה, והאדם התחתון הוא ז"א. וזהו [פירוש] "מה שמו ומה שם בנו": "מה שמו" — חכמה, ו"מה שם בנו" — ז"א.

יש שתי בחינות של "אדם": העליונה היא חכמה, והתחתונה היא ז"א. המאמר מפרש כך את הפסוק "מה שמו ומה שם בנו": "מה שמו" — חכמה, ו"שם בנו" — ז"א.

9 והנה כשמתעלות המדות נעשה יפה כח הבן ומעלה גם בחי חכמה להמשיך התלבשות אוא"ס בחכמה להיות גלוי אנת הוא חכים⁴⁰

כעת, כאשר מדות מתעלות, מתהווה [המצב שבו] "כוח הבן גדול", והן מעלות גם את בחינת חכמה, כדי להמשיך את התלבשות אור אין סוף בחכמה, כך שתתגלה בחינת "אתה חכם";

כאשר הרגשות מזדככים ומתעלים, הבן עולה על האב: המדות מעלות גם את חכמה, כדי שאור אין סוף יתלבש בה. אז חכמה נעשית גילוי של ה', כפי שפונים אליו בתיקוני זוהר: "אתה חכם".

כי א"ס בעצמו לאו דאית ליה מכל מדות אלין כלל. רק המשכת אוא"ס להיות בחכמה תלוי בהמשכת והעלאת נשמות הצדיקים.

שכן אין סוף עצמו "אין לו כלל ממדות אלה". אלא שהמשכת אור אין סוף להיות בחכמה תלויה בהמשכת נשמות הצדיקים ובהעלאתן.

בעצמותו של ה' אין אף אחת מן המדות האלה; החכמה אינה מגדירה אותו. אור אין סוף נכנס בחכמה רק באמצעות נשמות הצדיקים, שעבודתן ממשיכה אותו למטה ומעלה את המדות.

קטע 4 • 101-12

שלושת הקווים וישראל

10 וכמארז"ל ע"פ ועשיתם אתם⁴¹ מעלה אני עליכם כאלו עשאוני.⁴² וכנודע ביחוד ק"ש שלהיות הוי' אלקינו הוא יחוד או"א מקדימים לומר שמע ישראל⁴³ כי ישראל הוא המיוחד. לפי שאברהם חסד דרועא ימינא⁴⁴ הוא קו ימין שמלמעלה למטה.

וכפי שאמרו חז"ל על הפסוק "ועשיתם אותם": "מעלה אני עליכם כאילו עשאוני". וכידוע בעניין ייחוד קריאת שמע: כדי שיהיה "הוי' אלקינו", שהוא ייחוד אבא ואמא, אומרים תחילה "שמע ישראל", כי ישראל הוא שמייחד. שכן אברהם הוא חסד, "זרוע ימין", הקו הימני, הנמשך מלמעלה למטה,

חז"ל דורשים את "ועשיתם אותם" מלשון עשייה, כך שקיום המצוות נחשב "כאילו עשאוני": עבודת האדם בונה, כביכול, את האלוהות. בדומה לכך, בקריאת שמע "הוי' אלקינו" מייחד את אבא ואמא, חכמה ובינה, אך תחילה אומרים "שמע ישראל", מפני שישראל הוא שמביא לייחוד הזה. המאמר מראה כעת כיצד הדבר מתבטא, החל באברהם, שהוא חסד, הקו הימני הנמשך מלמעלה למטה.

11 ויצחק קו שמאל ממטה למעלי פחד יצחק. ויעקב הוא ⁴⁵ יי עקב בחור שבאבות המהברים אלקי אבי אברהם ⁴⁶ ופחד יצחק היה לי.

ויצחק הוא הקו השמאלי, העולה מלמטה למעלה: "פחד יצחק". ויעקב הוא יו"ד-עקב, בחיר האבות, המהבר ביניהם: "אלקי אבי אברהם ופחד יצחק היה לי".

יצחק הוא הקו השמאלי, גבורה, העולה מלמטה למעלה, ועל ה' נאמר "פחד יצחק". את שמו של יעקב דורשים כיו"ד ועקב, והוא בחיר האבות משום שהוא מהבר בין שני האחרים, כפי שאמר: "אלקי אבי אברהם ופחד יצחק היה לי".

ופיי היה לי שנמשך לי למטה. ולכן אמרו יעקב לא מת ^{47, 48} ששרשו מבחי' בטול הנמשך לחבר ב' הפכים.

ופירוש "היה לי" הוא שנמשך אליי, למטה. לכן אמרו: "יעקב לא מת", משום ששרשו הוא מבחינת ביטול, הנמשך כדי לחבר בין שני הפכים.

"היה לי" פירושו ששתי המידות נמשכו אל יעקב למטה. לכן יכלו חכמים לומר "יעקב לא מת": שורשו הוא מבחינת ביטול, הנמשך כדי לחבר בין שני הפכים.

12 וכן ישראל הוא ג"כ קו הממוצע. ובו ועל ידו נמשך להיות יחוד או"א עילאין. ומה שאמרו ישראל עלו במחשבה ^{49, 50} בלבד דהיינו באותיות המחשבה. ונקי איהו וגרמוהי חד.

כך גם ישראל הוא הקו האמצעי, ובו ועל ידו נמשכת ומתממשת אחדותם של אבא ואמא העליונים, חכמה ובינה. ומה שאמרו שישראל "עלו במחשבה" בלבד, הכוונה היא לאותיות המחשבה; ועל כך נאמר "איהו וגרמוהי" — הוא וכליו — חד.

ישראל, כמו יעקב, הוא הקו האמצעי, ובאמצעותו מתאחדים אבא ואמא העליונים, חכמה ובינה, כפי שמתבטא בקריאת שמע. המדרש אומר שישראל "עלו במחשבה" לפני בריאת העולם; המאמר מפרש שהכוונה היא לאותיות המחשבה — בחינה המאוחדת עם ה' עד שנאמר עליה "הוא וכליו אחד".

היינו כי הנה המדות הן מקור האותיות של המחשבה כי אותיות מלשון המשכה. ואתה מרבבת קדש. ⁵¹ אתא בקר. ⁵²

כלומר, המדות הן מקורן של אותיות המחשבה, שכן "אותיות" קשור ללשון המשכה, [כמו] "ואתה מרבבות קודש" [ו] "אתא בוקר".

המדות הן מקורן של אותיות המחשבה, שכן המילה "אותיות" קשורה למילה המציינת ביאה, כמו "ואתה מרבבות קודש" ו"אתא בוקר". האותיות הן האופן שבו דבר יוצא ונמשך.

וההמשכה היא במדות וכן האותיות לא נולדו ונתגלו בשכל ובהבנה עד שתבאנה לידי גילוי במדות כנודע:

ההמשכה היא במדות. וכך גם האותיות אינן נולדות ומתגלות בשכל ובהבנה, עד שהן באות לידי גילוי במדות, כידוע.

ההמשכה שייכת לרגשות: המחשבה אינה מקבלת צורה של אותיות באמצעות השכל בלבד, אלא רק כשהרעיון בא לידי הרגשה במדות. לכן ישראל, הקו האמצעי שבמדות, מושרש באותיות המחשבה.

קטע 5 • 131-14

”זכור” ו”שמור”

13 ועתה נבאר ענין זכור ושמור בדבור⁵³ א' נאמרו. זכור לדכר היא בחי' המשכה. ושמור לנוק' היא בחי' העלאה.

כעת נסביר את ענין ”זכור” ו”שמור”, שנאמרו בדיבור אחד. ”זכור” שייך לזכר, והוא בחינת המשכה; ”שמור” שייך לנוקבא, והוא בחינת העלאה.

הגמרא מלמדת ש”זכור את יום השבת” ו”שמור את יום השבת”, שנוסחו באופן שונה בשתי הגרסאות של עשרת הדיברות, נאמרו בבת אחת, בדיבור אחד. במונחים של קבלה, ”זכור” שייך לזכר ולבחינת המשכה, ואילו ”שמור” שייך לנוקבא, הבחינה הנשית — מלכות — ולבחינת העלאה.

וכנודע שיש שבת דמעלי שבתא⁵⁴ ושבת דיממא. שבת דמעלי שבתא היא בחי' העלאה שזהו ענין מזמור שיר ליום השבת⁵⁵ וברכו ומזמור לדוד הכל בבחי' העלאה.⁵⁶

כידוע, יש שבת של הלילה ושבת של היום. שבת של הלילה היא בחינת העלאה; זהו [פירוש] ”מזמור שיר ליום השבת”, וכן ”ברכו” ו”מזמור לדוד” — כל אלה הם בבחינת העלאה.

לשבת יש שני היבטים: הלילה והיום. ליל שבת הוא זמן של העלאה, שבו העולמות עולים אל מקורם; תפילות הערב — ”מזמור שיר ליום השבת”, ”ברכו” ו”מזמור לדוד” — מבטאות כולן את העלייה הזאת.

14 ושבת דיממא היא בחי' המשכה. ולכן כלילה מזמרין אומר בשבחיין. וביום אסדר לסעודתא. וכל אלו העלאות והמשכות נאמרו בדבור א' במ”ת.

ושבת של היום היא בחינת המשכה. לכן כלילה שרים ”אומר בשבחיין”, וביום ”אסדר לסעודתא”. וכל העליות וההמשכות האלה נאמרו בדיבור אחד במתן תורה.

שבת היום היא זמן של המשכה. לכן ההמנונים של סעודות השבת שונים: כלילה שרים ”אומר בשבחיין”, וביום ”אסדר לסעודתא”, בהתאם לעלייה שכלילה ולהמשכה שביום. כל אלה, העליות וההמשכות, נאמרו יחד בסיני.

וביאור הענין בהקדים ענין התורה והמצוות. מתחלה צריך להבין ענין עוה"ב שהוא גי"ע ותח"ה⁵⁷ ומבואר במפרשים⁵⁸ וברמב"ן⁵⁹ בשער הגמול שעיקר השכר עוה"ב הוא בתח"ה שמעלת תח"ה היא יתירה מגי"ע העליון.

ביאור הענין יתחיל בהקדמת ענינם של התורה והמצוות. תחילה צריך להבין את ענינו של העולם הבא, הכולל את גן עדן ואת תחיית המתים. המפרשים, והרמב"ן בשער הגמול, מבארים שעיקר השכר של העולם הבא הוא בתחיית המתים, שכן מעלת תחיית המתים גדולה ממעלת גן עדן העליון.

כדי להסביר זאת, המאמר מברר תחילה מה משיגים התורה והמצוות, ומתחיל בשכר של העולם הבא. לשכר זה שני שלבים: גן עדן לנשמות ותחיית המתים. לדעת הרמב"ן בשער הגמול, עיקר השכר הוא בתחיית המתים, ומעלתו גדולה אפילו מזו של גן עדן העליון.

קטע 6 • 151-19

גן עדן ותחיית המתים

15 והנה בגי"ע יושבין נשמות הצדיקים בלא גופות. ובגי"ע העליון שם מקום הצדיקים הגדולים וכולם מופשטים מגופם.

והנה, בגן עדן יושבות נשמות הצדיקים בלי גופים; בגן עדן העליון נמצא מקומם של הצדיקים הגדולים, וכולם מופשטים מגופם.

גן עדן הוא עולמן של הנשמות בלי גופים; בגן עדן העליון שוכנים הצדיקים הגדולים ביותר, כשהם משוחררים לחלוטין מגופם.

כי הגוף אי"א ליהנות בזיו ותענוג גדול כזה שאינו יכול לקבלו. ותח"ה הוא שיעמדו בגופיהם.⁶⁰ הגוף אינו יכול ליהנות מזיו ומתענוג גדולים כאלה, שכן אין כיכולתו לקבלם. ותחיית המתים פירושה שהם יקומו בגופיהם.

הגוף אינו מסוגל לקלוט את הזיו והתענוג של גן עדן. ואף על פי כן, בתחיית המתים הנשמות יחזרו לגופיהן, ומכאן מתעוררת השאלה שתבוא בהמשך.

ואיך יזכו לתענוג עליון יותר מתענוג הנשמה שבגי"ע. וגם הנה אמרו על אחר מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי⁶¹ הוא גי"ע.

אם כן, כיצד יזכו לתענוג נעלה יותר מתענוגה של הנשמה הנמצאת בגן עדן? ועוד, הרי אמרו על אחר: "מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא", כלומר לגן עדן;

כיצד ייתכן שהחיים בגוף יביאו תענוג גדול מזה של הנשמה בגן עדן? דברי הגמרא על אחר, החכם שסטה מן הדרך, מוסיפים לשאלה: רבי מאיר אמר שמוטב שיידון וייכנס לעולם הבא, כלומר לגן עדן.

שכל יסורי גיהנם כדאי בשביל שתתענג הנשמה בגי'ע. וא"א לה לקבל התענוג עד שתתמרק בכמה יסורים.

שכל ייסורי גיהנום כדאיים כדי שהנשמה תתענג בגן עדן, ואין היא יכולה לקבל את התענוג עד שתזדכך באמצעות ייסורים רבים.

מכאן שגן עדן כדאי כנגד כל ייסורי גיהנום, משום שהנשמה אינה יכולה לקבל את תענוגו עד שתזדכך. אם כן, גן עדן נראה כשכר גדול מאוד.

ובתח"ה אמרו כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב.⁶² דהיינו שיקומו בתח"ה.⁶³ מלבד אותם שמנו חכמים שלא יקומו:

ועל תחיית המתים אמרו: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", כלומר, הם יקומו בתחיית המתים, מלבד אלה שמנו החכמים שלא יקומו.

ואולם, על תחיית המתים אומרת המשנה: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", כלומר, כולם יקומו, מלבד המעטים שהחכמים מנו. שכר שניתן כמעט לכולם נראה קטן מזה של גן עדן, שיש לזכות בו; המאמר יראה למעשה שהוא נעלה יותר.

16 אך הענין הוא כי נודע שיש ב' בחי' בגילוי אור א"ס ב"ה. האי בחינת ממכ"ע. והב' בחי' סוכ"ע.

אלא ההסבר הוא, כידוע, שיש שתי בחינות בגילוי אור אין סוף, ברוך הוא: הראשונה היא בחינת ממלא כל עלמין, והשנייה היא בחינת סוכב כל עלמין.

התשובה מבוססת על שני אופנים של אור ה': האור שממלא את כל העולמות, ונכנס לכל עולם לפי יכולתו, והאור שמקיף את כל העולמות, גדול מכדי להיכנס לתוכם ומשפיע עליהם מבחוץ.

והנה גי'ע הוא מבחי' ממכ"ע. ביו"ד נברא העוה"ב⁶⁴ שראשיתו מחכמה. וכשנמשך לבינה אזי מתגלה תענוג עוה"ב וגי'ע אלא שגי'ע העליון הוא מבינה דבינה.

גן עדן הוא מבחינת ממלא כל עלמין. "כעשרה נברא העולם הבא", וראשיתו בחכמה; וכשהוא נמשך לבינה, מתגלה התענוג של העולם הבא ושל גן עדן. אלא שגן עדן העליון הוא מבחינת בינה שבבינה,

גן עדן שייך לאופן הראשון. הגמרא אומרת שהעולם הבא נברא באות יו"ד, הרומזת לחכמה; תענוגו מתגלה כשהוא נמשך לבינה, וגן עדן העליון הוא הבינה שבבינה.

17 וגי'ע התחתון הוא מבינה דמלכות לכך אין תענוג זה מתגלה אלא לנשמות. אבל לעי"ל בתח"ה יתגלה

בחי' סוכ"ע.⁶⁵ ושם הנשמה והגוף הם שוין.

גן עדן התחתון הוא מבינה של מלכות. לכן תענוג זה מתגלה רק לנשמות. אבל לעתיד לבוא, בתחיית המתים, תתגלה בחינת סוכב כל עלמין, ושם הנשמה והגוף שווים.

גן עדן התחתון נובע מבינה של מלכות, ולכן גם התענוג שבו מגיע רק לנשמות. בתחיית המתים, לעומת זאת, יתגלה האור המקיף את כל העולמות, ובפניו הנשמה והגוף שווים, מפני שהוא נעלה משניהם.

וגילוי זה הוא ע"י המצות אשר יעשה האדם. כי תר"ך מצות הם תר"ך עמודי אור^{66, 67} שבכתר שהוא סוכ"ע והכתר נעשה ממצות המלובשים בעשייה גשמיית דוקא.

גילוי זה בא באמצעות המצוות שהאדם מקיים. תר"יג המצוות ושבע מצוות דרבנן הן שש מאות ועשרים עמודי אור שבכתר, שהוא סוכב כל עלמין; והכתר נעשה ממצוות המתלבשות דוקא בעשייה גשמית.

גילוי זה בא באמצעות המצוות שאנשים מקיימים. שש מאות ועשרים המצוות — תר"יג מצוות התורה ושבע מצוות חכמים — הן "שש מאות ועשרים עמודי אור" שבכתר, הכתר המקיף את כל העולמות, והוא נעשה ממצוות שנעשות בעשייה גשמית.

כמו עדי"מ כתר מלכות שעושין אותו מאבנים טובות שהן בחי' דומם ונעשה כתר על ראשו למעלה.

כמו במשל של כתר מלכות: עושים אותו מאבנים טובות, שהן מדרגת הדומם, והוא נעשה כתר על ראש המלך, למעלה.

גם כתר מלכות עשוי מאבנים טובות, מחומר דומם, ואף על פי כן הוא מונח על ראש המלך, למעלה. כך גם המעשים הגשמיים הנמוכים ביותר יוצרים את הכתר העליון.

18 ובבחי' זו אפי' פושעי ישראל⁶⁸ מלאים מצות כרמון. ולכן כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב⁶⁹ בתחית המתים חוץ מאותם שמנו חכמים.

וברמה זו, אפילו עוברי העבירה שבישראל "מלאים מצוות כרימון". לכן לכל ישראל יש חלק בעולם הבא, בתחיית המתים, מלבד אלה שמנו חכמים.

מכיוון שכתר נוצר ממצוות שנעשו במעשה, אפילו לחוטאי ישראל, ש"מלאים מצוות כרימון", יש חלק בו. משום כך כל ישראל שותפים בתחיית המתים, מלבד אלה שחכמים הוציאו מן הכלל.

ומתן שכרן של צדיקים לנשמות שהוא בג"ע הוא רק לפי שעה עד שיתגלה בחי' סוכ"ע.

ואילו מתן שכרם של הצדיקים לנשמות, המתקיים בגן עדן, הוא זמני בלבד, עד שתתגלה בחינת האור המקיף את כל העולמות (סוכב כל עלמין).

שכרם של הצדיקים בגן עדן, הניתן לנשמות בלי גוף, הוא זמני בלבד, עד שהאור המקיף יתגלה בתחיית המתים.

19 ולכן אריכת הגלות בזמן הזה לפי שכל נפש מישראל צריכה לקיים כל תר"יג מצות בפו"מ כדי שיתגלה אור הכתר.

ולכן הגלות מתארכת בזמן הזה: כל נשמה מישראל צריכה לקיים בפועל את כל תר"יג המצוות, כדי שאור הכתר יתגלה.

זו הסיבה שהגלות מתארכת: כל נשמה יהודית צריכה לקיים בפועל את כל תר"יג המצוות, כדי שאור הכתר יוכל להתגלות באמצעותו.

וזהו ענין מ"ת אנכי הוא הארת הכתר וניתן זה במ"ת שיהיה הכח בידם להמשיך בחי הכתר על ידי מעשה התחתונים.

וזהו עניינה של נתינת התורה: "אנכי" הוא הארת הכתר, והארה זו ניתנה במתן תורה, כדי שיהיה בידיהם הכוח להמשיך את בחינת הכתר באמצעות מעשי התחתונים.

במעמד הר סיני פתח ה' במילים "אנכי", שהמאמר מזהה עם אור הכתר. נתינת התורה העניקה לישראל את הכוח להמשיך את האור הזה באמצעות מעשיהם למטה.

כי עם היות ששרש המצות עצמן בכתר⁷⁰ אינו יכול להמשיך מי שאינו ראוי לכך כגון קטן ואשה שפטורים שכל שאינו מחוייב בדבר אינו ממשיך כלום וכ"ש העכו"ם.

אף ששורש המצות עצמן הוא בכתר, מי שאינו ראוי לכך אינו יכול להמשיך אותו, כגון קטן או אישה הפטורים מן המצווה; שכן מי שאינו מחוייב בדבר אינו ממשיך דבר, וכל שכן עובדי עבודה זרה.

המצוות מושרשות בכתר, אך רק מי שמצווה עליהן ממשיך את האור שלהן: קטן, או אישה במצווה שהיא פטורה ממנה, אינם ממשיכים אותו באמצעות אותה מצווה. הדבר עולה בקנה אחד עם העיקרון ההלכתי שמי שאינו מחוייב בדבר אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתם. כל שכן עובדי עבודה זרה, שאינם מצווים כלל במצוות אלה, אינם ממשיכים באמצעותן דבר.

קטע 7 • 2011-22

שני כתרים והמשל לשבת

20 וגם בנעשה ונשמע נמשכו ב' כתרים⁷¹ לכאוי"א רק שבחטא העגל נטלו מהם. כמ"ש ויתנצלו בני ישראל⁷² את עדים. עדים הוא הארת הכתר.

גם באמירת "נעשה ונשמע" נמשכו לכל אחד ואחד שני כתרים; אלא שבגלל חטא העגל נלקחו מהם, כמו שכתוב: "ובני ישראל הסירו מעליהם את עדים". "עדים" הוא הארה של כתר.

הגמרא מספרת שכאשר ישראל אמרו "נעשה" לפני "נשמע", קשרו מלאכים שני כתרים על ראשו של כל אחד מהם. לאחר חטא העגל הוסרו הכתרים, כפי שאומר הפסוק שהם הסירו את עדים. המאמר מזהה את העדים האלה עם האור של כתר.

וב' כתרים אלו הא' בבחי' העלאה בחינת נשמע שכל מי שרוצה לשמוע איזה דבר הוא מבטל כל חושיו וכל מחשבותיו רק לשמוע.

מבין שני הכתרים האלה, הראשון הוא בבחינת העלאה, בבחינת "נשמע": מי שרוצה לשמוע דבר כלשהו מבטל את כל חושיו ואת כל מחשבותיו, ורק מקשיב.

שני הכתרים מקבילים להעלאה ולהמשכה. "נשמע" הוא העלאה: מי שרוצה באמת להקשיב משקיט את כל חושיו ואת מחשבותיו.

ונמצא שהחושבים והמחשבות מתעלים בעילוי הדבר שרוצה לשמוע. והמשכה היא בחינת נעשה כלומר נעשה ונמשיך ממעלה למטה:

נמצא שהחושבים והמחשבות מתעלים אל הרוממות של הדבר שהוא רוצה לשמוע. והמשכה היא בבחינת "נעשה", כלומר: נעשה ונמשיך מלמעלה למטה.

בהקשבה, החושבים והמחשבות מתרוממים אל הרוממות של הדבר ששומעים. "נעשה" הוא התנועה ההפוכה: באמצעות העשייה ממשיכים מלמעלה למטה.

21 וזהו זכור ושמור בדבור⁷³ א' נאמרו. כי זכור לדכר ושמור לנוקבא. זכור בחי' המשכה ושמור בחי' העלאה כנ"ל.

וזהו פירוש "זכור" ו"שמור" שנאמרו בדיבור אחד. "זכור" הוא לזכר ו"שמור" לנוקבא: "זכור" הוא בחינת המשכה ו"שמור" בחינת העלאה, כפי שהוסבר לעיל.

כעת המאמר חוזר ל"זכור" ו"שמור", שנאמרו כאחד. "זכור" הוא בחינת הזכר והמשכה, ו"שמור" בחינת הנקבה והעלאה.

והיינו כמו עד"מ מי שהוא בעל שכל גדול ומוריד ומצמצם שכלו באיזה מעשה כגון ציור או כתיבה כלומר, בדרך משל, כמו אדם בעל שכל גדול שמוריד ומצמצם את שכלו לתוך פעולה כלשהי, כגון ציור או כתיבה: המשל הוא על אדם בעל שכל גדול שמצמצם את שכלו ומבטא אותו בעבודה מעשית, כגון ציור או כתיבה.

הנה כשגומר מלאכתו ושובת ונח הרי השכל חוזר למקורו ואח"כ כשחוזר ורואה בעין שכלו הגדול את כל מעשהו והנה ישר לפניו נעשה בחינת חזרת המשכה.

כאשר הוא מסיים את מלאכתו ושובת ונח, השכל חוזר למקורו; ולאחר מכן, כשהוא שב ומתבונן בעיני שכלו הגדול בכל מעשהו, והנה הוא ישר בעיניו, נוצרת בחינה של המשכה מחודשת.

כשהוא מסיים ונח, שכלו מסתלק מן העבודה וחוזר למקורו — בחינת העלאה. לאחר מכן, כשהוא מתבונן מחדש במלאכה שהושלמה בעיני שכלו, ומוצא שהיא ישרה בעיניו, שכלו נמשך לתוכה שוב — בחינת המשכה מחודשת.

כך שבת דמעלי שבתא היא בחינת שביתא ונייחא כי ששת ימים עשה ה' וביום השביעי שבת.⁷⁴

כך גם השבת של ליל שבת היא בחינת שביתא ומנוחה, שהרי "בשישה ימים עשה ה', וביום השביעי שבת".

ליל שבת דומה למנוחה הזאת: ה' עשה את העולם בשישה ימים, וביום השביעי שבת, וכוח הבריאה שלו חזר למקורו.

22 וכתוב ויכלו השמים.⁷⁵ ויכל אלקים.⁷⁶ שחזר למקורו ואח"כ ויברך אלקים את יום השביעי.⁷⁷ שהיא בחינת חזרת ההמשכה.

ונאמר: "ויכלו השמים", "ויכל אלקים" — כלומר, הוא חזר למקורו; ולאחר מכן: "ויברך אלקים את יום השביעי", שהיא בחינת חידוש ההמשכה.

הכתוב אומר תחילה "ויכלו השמים" ו"ויכל אלקים" — הכוח היוצר מסתלק וחוזר למקורו — ולאחר מכן "ויברך אלקים את יום השביעי", כלומר, ההמשכה מתחדשת. אלה מקבילים לליל שבת וליום השבת.

ולכן נקי סעודתא דע"ק שמתגלה ענג עליון מלמעלה למטה. וכל זה בזה"ז שיש העלאות והמשכות עליות וירידות.

לכן היא נקראת "סעודתא דעתיקא קדישא", שכן תענוג עליון מתגלה בה מלמעלה למטה. כל זה הוא בזמן הזה, שבו יש העלאות והמשכות, עליות וירידות.

לכן סעודת יום השבת נקראת "סעודתא דעתיקא קדישא": תענוג עליון נמשך בה מלמעלה למטה. בזמן הזה העלייה והירידה מתחלפות בדרך זו.

אבל לע"ל דהיינו בתח"מ יהיה יום שכולו שבת⁷⁸ ומנוחה לחיי העולמים⁷⁹ ולא יהיו שוב עליות וירידות

אבל לעתיד לבוא, כלומר בזמן תחיית המתים, יהיה "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים", ולא יהיו עוד עליות וירידות,

לעתיד לבוא, בזמן התחייה, יהיה "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים", ולא יהיו עוד חילופים בין עלייה לירידה.

כי יתגלה בחי' כתר סוכ"ע שאין שם בחי' מעלה ומטה לכן שם הכל בדבור א'.

כי בחינת כתר, סובב כל עלמין, תתגלה; שם אין בחינה של מעלה ומטה, ולכן הכול שם נאמר בדיבור אחד.

באור של כתר, הסובב כל עלמין, אין מעלה ומטה. כאשר הוא יתגלה, העלייה וההמשכה יהיו לדבר אחד, כפי ש"זכור" ו"שמור" נאמרו בדיבור אחד.

והראה להם הקב"ה זה במ"ת שע"י המצות יזכו לזה שהתורה והמצות נלקחו ממקום עליון כזה וכך זה ניתן להם כנ"ל:

והקדוש ברוך הוא הראה להם זאת במתן תורה: שבזכות המצוות יזכו לכך, שהרי התורה והמצוות נלקחו ממקום נעלה כל כך, וכוח זה ניתן להם, כפי שהוסבר לעיל.

כסיני, כשאמר אותם בדיבור אחד, הראה ה' לישראל שהמצב העתידי הזה יושג באמצעות המצוות, שכן התורה והמצוות באות מאותו מקום נעלה, והכוח להגיע אליו ניתן להם.

קטע 8 • 231-29

מרכבת ה' והכרוב הקל

23 ועתה נבאר רכב אלקים רבותים⁸⁰ אלפי שנאן אדניי במ ברפיה. והענין כי דגש מורה על התחלה וכאן

לא שייך התחלת דבר כי האלפי שנאן הם פני אריה פני שור כו'

כעת נבאר את הפסוק: "רכב אלקים רבותיים אלפי שנאן, אדניי במ" — הבי"ת רפה. והענין הוא שדגש מציין התחלה, אך כאן אין מקום לדבר על התחלה, שכן "אלפי שנאן" הם פני אריה, פני שור וכו',

הפסוק "רכב אלקים רבותיים אלפי שנאן, אדניי במ" נדרש על פי הדקדוק: הבי"ת במילה "בם" רפה, ללא דגש. דגש מציין התחלה, וכאן אין התחלה, שכן "אלפי שנאן" הם חיות המרכבה.

שהתהוותם הוא מבחי אדניי מלי דאצי שהם נבראים ואדניי במ שנכללה במ מאחר שהם מעלים אותה. נמצא שאין כאן ראש וסוף שנעשה בחי התכללות.

שהתהוותם היא מבחינת אדניי, מלכות דאצילות, שהרי הם נבראים; ו"אדניי במ" — היא כלולה בהם, מאחר שהם מעלים אותה. נמצא שאין כאן ראש וסוף, שבהם נוצרת בחינת התכללות.

חיות המרכבה מתהוות מבחינת אדניי, מלכות דאצילות, ולכן אדניי הוא מקורן; ובכל זאת "אדניי במ" — היא כלולה בהן, משום שהן מעלות אותה. יוצא שהמקור והתוצר כלולים זה בזה, ואין כאן ראש וסוף, ולכן אין דגש.

24 ולכן לא נמצא גלוי שכינה בכל מקום אלא עם המרכבה. וכמ"ש ויעל אלקים מעל אברהם^{81,82}

שנסתלקה המרכבה.

לכן גילוי של השכינה אינו נמצא בשום מקום אלא עם המרכבה, כמו שכתוב: "ויעל אלקים מעל אברהם" — כלומר, המרכבה הסתלקה.

מכיוון שהשכינה מתגלה רק כשהיא כלולה במרכבה, כל גילוי שלה מלווה במרכבה. כאשר ה' "עלה מעל אברהם", המרכבה הסתלקה, שכן אברהם עצמו היה המרכבה.

וכן יעקב מחנה אלקים זה⁸³ וכן משה וישמע את הקול מבין שני הכרובים הם מט"ט וסנד"ל.⁸⁴

כך גם אצל יעקב: "מחנה אלקים זה"; וכך גם אצל משה: "וישמע את הקול מבין שני הכרובים", שהם מט"ט וסנד"ל.

כך גם יעקב ראה מלאכים ואמר: "מחנה אלקים זה", ומשה שמע את הקול מבין שני הכרובים שעל הארון, שהמאמר מזהה עם המלאכים מטטרון וסנדלפון.

25 וכן ישעיה ויחזקאל ראו את המרכבה כי א"א להיות גילוי שכינה מבלעדי מרכבה שכלולה בהם אלא שלפעמים מתלבשת במרכבה זו ולפעמים במרכבה זו.

כך גם ישעיהו ויחזקאל ראו את המרכבה, שכן גילוי של השכינה אינו יכול להיות בלי מרכבה שהיא כלולה בה; אלא שלפעמים היא מתלבשת במרכבה זו ולפעמים במרכבה אחרת.

ישעיהו ויחזקאל ראו שניהם את המרכבה, משום שהשכינה אינה יכולה להתגלות בלעדיה. לפעמים היא מתלבשת במרכבה אחת, ולפעמים באחרת.

ומה שארז"ל אלפי שנאן. א"ת שנאן אלא שאינן⁸⁵ שהקב"ה רוכב על כרוב קל שלו ושאת ב"ח אלף עולמות.

ועל מה שאמרו חז"ל "אלפי שנאן" — אל תקרי "שנאן" אלא "שאינן": שהקדוש ברוך הוא רוכב על כרוב קל שלו ומשוטט ב"ח אלף עולמות.

הגמרא קוראת את הביטוי "אלפי שנאן" כ"שאינן", ואומרת שה' רוכב על כרוב קל שלו ומשוטט ב"ח אלף עולמות. כעת המאמר מסביר את משמעות "כרוב קל" ואת המספר י"ח אלף.

פ"י וביאור הענין כי הנה נודע דח"י ברכאן שבשחרית הם ב' טית"יין דמט"ט. ט' ממעלה למטה.

פירוש וביאור העניין: ידוע ש"ח הברכות של שחרית הן כנגד שתי אותיות ט"ת שבמט"ט: ט' מלמעלה למטה

הנקודה המרכזית היא י"ח הברכות של שחרית, המקבילות לשתי אותיות ט"ת (תשע) שבשם מט"ט: תשע אחת שיורדת מלמעלה למטה, וכפי שייאמר בהמשך — תשע אחת שעולה מלמטה למעלה.

26 וט' ממטה למעלה. כי מט"ט נק' עבדו זקן ביתו^{86, 87} המושל בכל אשר לו⁸⁸ שכל הנהגת העולמות על

ידו בימות החול והם ו"ק דיצי' ונק' כרוב קל. כי ב' כרובים הם מט"ט וסנד"ל שהם יצירה ועשיה.

ותשע מלמטה למעלה. שכן מטטרון נקרא "עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו", מפני שהנהגת העולמות כולה נעשית באמצעותו בימות החול. אלה הן שש הקצוות של עולם היצירה, והוא נקרא "כרוב קל". שכן שני הכרובים הם מטטרון וסנדלפון, שהם היצירה ועולם העשיה.

הת' השנייה של מטטרון היא תשע העולות מלמטה. מטטרון נקרא במילות הפסוק המתארות את עבדו של אברהם: "זקן ביתו המושל בכל אשר לו", משום שהוא מנהיג את העולמות בימות החול כשש המדות של עולם היצירה. מבין שני הכרובים, מטטרון הוא היצירה וסנדלפון הוא העשיה, ומטטרון הוא "כרוב קל".

27 וכרוב קל הוא מט"ט בלבדו שהוא בבחי' קל שעדיין לא נתלבש בבחי' עשיה ועל ידו מתעלי הקב"ה⁸⁹

והכרוב הקל הוא מט"ט לבדו, שהוא בבחינת קל, שכן עדיין לא התלבש בבחינת עולם העשיה; ובאמצעותו הקב"ה מתעלה,

מט"ט לבדו, שעדיין לא התחבר עם סנדלפון ועם עולם העשיה, הוא "קל". באמצעותו הקב"ה מתרומם.

שהוא ז"א דבריאה ליי"ח אלף עולמות שהן בבחי' אצי' ששם הוא בחי' חיי אלף. ט' מלמעלה למטה.

שהוא ז"א של עולם הבריאה, אל שמונה-עשר אלף העולמות, שהם בבחינת עולם האצילות, כי שם יש בחינה של שמונה-עשר אלף: תשעה מלמעלה למטה

כאן "הקב"ה" פירושו ז"א של עולם הבריאה, שבאמצעות מט"ט מתעלה אל שמונה-עשר אלף העולמות של עולם האצילות. שמונה-עשר מורכב משתי פעמים תשע: אחת יורדת מלמעלה למטה, ואחת עולה מלמטה למעלה, כפי שנאמר בפסוק הבאה.

28 וט' ממטה למעלה כי בחי' אדם הוא ט"ס. דטפ"ט הוא פ"א. וג"פ פ"א רמ"ג וה"ח בגי' רמ"ח שהם איברים דאדם.

ותשעה מלמטה למעלה. כי בחינת "אדם" היא תשע ספירות; תשע פעמים תשע הן שמונים ואחת; שלוש פעמים שמונים ואחת הן מאתיים ארבעים ושלש, ועם חמשת החסדים מתקבל בגימטריה מאתיים ארבעים ושמונה — מספר איברי האדם.

תשע הבחינות העולות מלמטה הן ה"אדם": מבנה שלם של תשע ספירות, שכל אחת מהן כוללת תשע, יוצר שמונים ואחת. שלוש פעמים שמונים ואחת הן מאתיים ארבעים ושלש, וחמשת החסדים משלימים את המספר למאתיים ארבעים ושמונה — כמספר איברי גוף האדם.

וב"פ ט' הם חיי ובבחי' אצי' נק' חיי אלף. וכן חיי ברכאן דשחרית הן ביצירה.

ופעמיים תשע הן שמונה עשרה, ובבחינת אצילות הן נקראות שמונה עשר אלף. וכן שמונה עשרה ברכות השחר הן ביצירה,

פעמיים תשע — בירידה ובעלייה — הן שמונה עשרה; בבחינת אצילות הן נקראות שמונה עשר אלף. שמונה עשרה ברכות השחר הן אותה בחינה של שמונה עשרה ביצירה.

29 וחיי ברכאן דצלותא הן באצילות. והענין כי צ"ל יחוד מט"ט וסנד"ל ולכן שני הכרובים היו פניהם איש אל אחיו.

ושמונה-עשרה ברכות שבתפילה הן בעולם האצילות. העניין הוא שצריך להיות ייחוד של מט"ט וסנד"ל; לכן שני הכרובים היו "פניהם איש אל אחיו".

שמונה-עשרה ברכות העמידה הן בעולם האצילות. העניין הוא שמט"ט וסנד"ל, שהם יצירה ועשיה, צריכים להתייחד, ולכן שני הכרובים פנו זה אל זה.

ובבחי' דבור הגם שהוא ביצירה יש בו יחוד יצי' ועשי' דהרי הרהור לאו כדבור דמי עד שיוציא בשפתיו משום דעקימת שפתיו הוי מעשה לפי שיוצא הדבור דרך ה' מוצאות גשמיים אחה"ע מן הגרון כו' ובבחינת הדיבור, אף שהוא בעולם היצירה, יש ייחוד של יצירה ועשיה. שהרי הרהור אינו נחשב כדיבור עד שיוציא אותו בשפתיו, משום שתנועת שפתיו נחשבת למעשה, כיוון שהדיבור יוצא דרך חמשת מוצאות הדיבור הגשמיים: אל"ף, ח"ת, ה"א ועי"ן מן הגרון וכו'.

הדיבור הוא בעולם היצירה, ובכל זאת הוא מחבר את היצירה עם העשיה. בהלכה, מחשבה אינה נחשבת כדיבור עד שאומרים אותה בפה, משום שתנועת השפתיים נחשבת למעשה, שכן הדיבור יוצא דרך חמשת אברי ההגיה הגשמיים, החל מן הגרון.

והרי נעשה יחוד אותיות המחשבה עם אותיות הדבור שאותיות המחשבה הם עצמם יוצאים לידי גילוי באותיות הדבור והמחברן הוא הקול שהוא רוחניות

וכך נוצר ייחוד בין אותיות המחשבה לאותיות הדיבור, שהרי אותיות המחשבה עצמן מתגלות באותיות הדיבור; והמחבר ביניהן הוא הקול, שהוא רוחני.

בדיבור, אותיות המחשבה עצמן מתגלות באותיות מדוברות, והקול הרוחני מחבר ביניהן.

ולכן מט"ט שהוא כרוב קל שלו הוא המעלה על ידי בחינת הדבור כי בבחי' הדבור נעשה יחוד מט"ט וסנד"ל:

לכן מט"ט, שהוא כרוב קל שלו, הוא המעלה באמצעות בחינת הדיבור, שכן בבחינת הדיבור נוצר הייחוד של מט"ט וסנד"ל.

לכן מט"ט, "כרוב קל", הוא המעלה באמצעות הדיבור, שבו מתייחדים מט"ט וסנד"ל, שהם יצירה ועשיה.

בעבודה

כל נשמה חייבת לקיים את כל תרי"ג המצוות במעשה בפועל, שכן הכתר שיתגלה בתחיית המתים עשוי ממצוות שנעשו בגשמיות, כמו שכתר עשוי מאבנים; לכן הגלות נמשכת עד שהדבר יושלם. עבודת הנשמה גם מעלה את אהבתה ויראתה הטבעיות, לאחר שהן מתבררות באמצעות הבנה, למעלה מן השכל שבירר אותן, וממשיכה את אור אין סוף לתוך חכמה.

שאלות לשיחה

1. מדוע תמוה למאמר שהאבות נקראים מרכבה, וכיצד הרעיון שהמדות מושרשות למעלה מן השכל משיב על כך?
2. מדוע שני הפכים, כגון חסד וגבורה, יכולים להתחבר רק באמצעות אור שמדרגתו למעלה משניהם?
3. כיצד מראים קיר הנופל ולפיד גדול שמה שמושרש במקום הגבוה ביותר יורד למקום הנמוך ביותר?
4. מדוע שכר תחיית המתים נעלה מגן עדן, ומה הקשר של המצוות הגשמיות לכך?
5. כיצד מבטאים "זכור" ו"שמור", ליל שבת ויום השבת, ו"נשמע" ו"נעשה" את אותן שתי תנועות?

הערות

פסקה 1

1 להבין . . האבות הן הן המרכבה

ההערה מציינת נוסח של המאמר: הנחה שערך אדמו"ר האמצעי, שנדפסה בספר המאמרים תקס"ט בעמוד 163.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדה"א בסה"מ תקס"ט ע' קסג. ובאחד מהכת"י רשום "ביאור שני לדרוש דשבועות". באוה"ת פ' וארא ע' רכב. ובפ' בהעלותך ע' שמא וביהל אור ע' תלט [כנראה הכוונה לכאן] מציין "ביאור על פסוק זכור את יום השבת". מאמר זה הובא ונתבאר בד"ה פדה בשלום תרל"ב (נדפס הראשונה בקונטרס בפ"ע בשנת תשכ"ה) ע' יב. ובהמשך מים רבים תרל"ו פרקים קיד-טו. ובדרושי חתונה להמהר"ש ע' קצט. סה"מ תרס"ג (הוצאת תשנ"ד) ע' קלב. סה"מ עזרת ע' צו.

2 האבות הן הן המרכבה

ריש לקיש אומר: "האבות הן הן המרכבה", והוא לומד זאת מפסוקים המתארים את ה' כעולה "מעל" אברהם ויעקב. המאמר כולו מבאר אמירה זו.

Bereshit Rabbah 47:6 בראשית רבה מ"ז:ו

ויכל לדבר אתו - תני, הנפטר מחבירו בין גדול בין קטן, צריך ליטול ממנו רשות. ממי את למד? מאברהם. פעם אחת היה אברהם מדבר עם הקב"ה, באו מלאכי השרת לדבר עמו. אמר להן: נפטר מן השכינה, שהיא גדולה מכם תחלה, אחר כך אני מדבר עמכם. כיון שדבר עם הקדוש ברוך הוא כל צרכו, אמר לפניו: רבון העולמים! צריך אני לדבר. אמר לו: הפטר בשלום, הה"ד: ויעל אלקים מעל אברהם. אמר ריש לקיש: האבות הן הן המרכבה, שנא: ויעל אלקים מעל אברהם. ויעל מעליו אלקים. (בראשית כה) והנה ה' נצב עליו:

He concluded speaking with him, and G-d ascended from "upon Abraham" (Genesis 17:22). It is taught: One who departs from another person, whether of greater or lesser stature, must take his leave from him. From whom do you derive this? From Abraham. On one occasion, Abraham was speaking with the Holy One blessed be He, when the ministering angels came to speak with him. He said to them: 'Let me first take my leave from the Divine Presence, which is of ... greater stature than you, then I will speak with

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר פמ"ו, ו. נסמן לעיל ד, ג. וענין פ"י מרכבה ראה אוה"ת פ' שמות ע' רכב. אוה"ת בהעלותך ע' שמא. סה"מ תרל"ה כרך ב ע' תב. המובאים לקמן.

3 פני אריה פני שור

יחזקאל רואה שלכל אחת מארבע החיות יש פני אדם, פני אריה מימין, פני שור משמאל ופני נשר. המאמר מכנה את המרכבה של החיות על שם פנים אלה.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אלהימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and

they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 מלפני מלך מלך

"ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לכני ישראל". המאמר מזהה את המלכים האלה, כפי שנאמר במילים הבאות, עם עולם התווה.

Genesis 36:31 בראשית ל"ו:ל"א

ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך-מלך לכני ישראל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 למה נקראו בבחי' מרכבה

שם מפורטת השאלה: מרכבת פני האריה והשור נמצאת בבריאה, יצירה ועשיה, ומוצאה ממלכי התווה שנפלו בשבירת הכלים, ולכן היא יכולה להרים את ה"אדם" שעל הכיסא; אבל שורש האבות בחסד, גבורה ותפארת שבאצילות, ואם כן מדוע הם נקראים מרכבה?

Zohar I, 22a זח"א כב, א

הערת קה"ת

באוה"ת פ' בהעלותך ע' שמא מבאר דהקושיא "דבשלמא בחי' המרכבה דפני ארי' פני שור כו' שהם בני"ע שפיר שייך לקרותו בשם מרכבה מטעם ששרשם מבחי' מלכים דתהו שנפלו בשב"כ בעולם הבריאה וע"כ יש בכוחם להעלות בחי' אדם שעל הכסא כו', אבל האבות ששרשן מחגי'ת דאצי' דאיהו וגרמוהי חד א"כ למה נק' בשם מרכבה" ע"ש. קטע מכאן נמצא גם בסה"מ תרל"ה כרך ב ע' תב. במים רבים תרל"ו פרק קיד ואילך עם איזה הוספות, וז"ל שם: ולכאורה יפלא מהו שייך לומר על האבות שהם בחי' אדם כמ"ש [יהושע יד, טו] האדם הגדול בענקים שקאי על אברהם, והיתכן לומר עליו מרכבה וזהו יתכן רק בבהמות וחיות שהם מרכבה הנושאות את הכסא עם בחי' אדם שעלי' לפי כי שרשן הוא מבחי' התהו שקדם לתיקון כג"ל ס"פ קיג [בהמשך מים רבים תרל"ו] גם בענין האופנים נגד השרפים וכ"ש בכלל בחיות ובהמות נגד האדם שהוא מבחי' התיקון כמ"ש [בראשית א, כו] נעשה אדם בצלמנו כדמותנו שהוא בחי' אדם דתיקון וכמ"ש בזהר [ראה זח"א כב, א] ויאמר אלקים ויאמר אבא לאימא שהם מפרצופי התיקון כנודע, ומה"ע שיהי' האבות בחי' מרכבה להעלות הרוכב כמו הסוס שנושא את הרוכב כו'. ע"ש עוד. ראה ד"ה שלום רב תשל"ח סעי' ז הערה 61 (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רג).

6

מעל לרקיע שעל החיות נראית דמות של כיסא, ומעליו, מלמעלה, "דמות כמראה אדם". את ה"אדם" הזה שעל הכיסא נושאות החיות.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א':כ"ו

וממעל לרקיע אשר על־ראשם כמראה אָבִן־סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמֹרֶאֶה אָדָם עָלָיו מְלַמְעָלָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 2

7 התכללות ג' קוין

גם שם מופיע הניסוח "שלושה קווים", והרבי העיר: "במקומות רבים הניסוח המקובל הוא 'שני קווים'; הדבר טעון עיון."

הערת קה"ת

וכ"ה באוה"ת פ' שמות ע' מד, ובסה"מ תרל"ב ע' יב. והעיר באוה"ת שם כ"ק אדמו"ר זי"ע: "בכ"מ רגיל: שני קוין, וצ"ע".

8 וקו באמצע

שם מוסיף שהדמיון לאל"ף שיך רק לחיבור הנעשה באמצעות הקו האמצעי.

הערת קה"ת

אלא שהתדמותם היא רק לענין ההתחברות דקו האמצעי — מים רבים תרל"ו פרק קיד, ראה שם עוד.

9 בתמונת ג' קוין

שם מוסיף שצורת שלושת הקווים מורה על התפשטות למצב של [מציאות] נפרדת, שלכאורה מנוגד לביטול.

הערת קה"ת

במים רבים תרל"ו פרק קיד נוסף: המורה התפשטות בח" מציאות שלכאורה זהו היפך בחי הביטול.

10 וצ"ל הלא שם מ"ה . . אך באמת הא בהא תליא

שם אדמו"ר הזקן חוזר לקטע הזה ("הרי שם מ"ה... אלא שבאמת, הא בהא תליא"), ומוסיף שאותיות "אדם" הן גם אותיות "מאד": כדי שה"אדם" הזה יהיה משולב, יש להמשיך אור ממדרגת "מאד", שאין לה גבול, באמצעות "בכל מאדך" שבקריאת שמע.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש לא, א.

פסוק 3

11 חסד דרועא ימינא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה בד"ה פתח אליהו.

12 חסד דרועא ימינא

בתפילת אליהו ("פתח אליהו") מתוארות הספירות בדמות גוף: "חסד הוא הזרוע הימנית, גבורה — הזרוע השמאלית, ותפארת — הגוף". המאמר משתמש בדימוי הזה כדי לתאר את ההמשכה של חסד כלפי מטה.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני הזהר י"ז א:טז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצה והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב*הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוק 4

19 וזהו ודמות פניהם . . הג' קוין והתכללותן

"ודמות פניהם: פני אדם, ופני אריה אל הימין לארבעתם, ופני שור מהשמאל". המאמר קורא את המילים הפותחות כאומרות שפני אדם

13 ועבד הלוי הוא

"והלוי הוא יעבד את עבודת אוהל מועד". המאמר מצטט פסוק זה כדוגמה לגבורה, לתנועה כלפי מעלה.

Numbers 18:23 במדבר י"ח:כ"ג

וְעַבַּד הַלֵּוִי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם יֵשְׂאוּ עֲוֹנֵם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֹל נִחְלָה:

But the Levites alone shall do the service of the tent of meeting, and they shall bear their iniquity; it shall be a statute for ever throughout your generations, and among the children of Israel they shall have no inheritance.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יח, כג.

14 מחבר שני הפכים . . מבחי' עליונה

האיגרת מסבירה שחסד, כמו מים, זורם ממקום גבוה לנמוך, ואילו גבורה, כמו אש, נסוגה כלפי מעלה; הם הפכים, וה' עושה שלום ביניהם על ידי גילוי אור גדול מאור אין סוף, הנעלה בהרכבה מכל מידה.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"י יב.

15 ששם בטלים אלו השני הפכים

שם, בביאור שהתכללות האמיתית של הכלים נעשית באמצעות אור הביטול משם מ"ה, כמו בפסוק "עושה שלום במרומיו", אדמו"ר הזקן מצטט את המאמר הזה: כדי לאחד את שלושת הקווים צריך אור ממדרגה עליונה יותר, שבה שני ההפכים מתבטלים — מדרגת שם מ"ה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת מטות פז, ב. אוה"ת פ' וארא ע' קנ.

16 והחיות רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". המאמר רואה בריצה ובשיבה האלה את ההמשכה וההסתלקות השייכות לחיות, בניגוד למדרגה שמעליהן.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':יד

וְהַחַיּוֹת רָצְאוּ וְשׁוּבוּ כְּמֶרְאֵה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

17 ע"י חיות המרכבה

ההערה מפנה שם לעניין האור המגיע אל ה"אדם" באמצעות חיות המרכבה.

הערת קה"ת

ע' באוה"ת פ' עקב ע' תקנ.

18 ולא יהיו ענפין מתפרדין

המילים "ולא יהיו ענפין מתפרדין" מצוטטות שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת פ' משפטים ע' אקא.

23 מבשרי

"ומבשרי אחזה אלוקה": מתוך פעולתו של האדם אפשר להבין את האלוקות. המאמר משתמש בכך כדי להציג את המשל מהמוח והרגשות האנושיים.

Job 19:26 איוב י"ט:כ"ו

ואחר עורי נקפוזאת ומבשרי אֶחְזָה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my
flesh shall I see G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 אבל עיקר המדות בשרשן נלקחו ממקום עליון יותר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

"ולכן יכול להיות הגדלה במדות יותר מהמוחי"ן" — ד"ה ראה אנכי עטר"ת
ע' תריד.

פסוקה 6

25 ובינה נקי אם הבנים

רבי יצחק מצטט את "אם הבנים שמחה" ואומר: "האם ידועה", כלומר בינה, האם העליונה. המאמר משתמש בכינוי זה לבינה כמקור שממנו נולדות המדות.

Zohar I, 219a זח"א ר"ט, א

Zohar II, 84a זח"ב פד, א

הערת קה"ת

זח"א ר"ט: א. זח"ב פד, א. פה, ב. פרס שער ערה"כ בערכו. לקו"ת דרושי שמע"צ ד"ה ה' לי בעוזרי פ"ג — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ תשי"ט ע' 162.

26 ובינה נקי אם הבנים

רבי שמעון מלמד שכאשר ניתנה התורה, האם והבנים נמצאו שלמים, כפי שנאמר: "אם הבנים שמחה". בהערת קה"ת מובא המקור לכינוי זה של בינה.

Zohar, Yitro 22:389-400 ספר זוהר, יתרו כ"ב:שפ"ט-ת'

We have also been taught that "heaven" reveals man's guilt and "earth" executes judgement on the sinners, as it is written: "The earth shall rise up against him." ' Said R. Jose: 'We have been taught in the name of R. Simeon that in the hour when the Torah was given to Israel Mother and children were together in perfect harmony, as it is written, "the mother of the children rejoiced" (Ps. 93, 9).' Thus "I" in this verse refers to the Shekinah, called "daughter" in the dictum ... "Abraham had

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

27 אם הבנים

"מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה". זוהר והמקובלים מפרשים את "אם הבנים" כבינה.

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:ט'

מושיבי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a
joyful mother of children. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מצויים ככולם.

Ezekiel 1:10 יהזקאל א':י'

וְדִמוֹת פָּנֵיהֶם פָּנֵי אָדָם וּפָנֵי אַרְיֵה אֶל־יְמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפָנֵי־שׁוֹר מִהַשְׂמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּם וּפָנֵי־נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יהזקאל א', י. ראה ביאורי זוהר להצ"צ ע' תנח, ביאור ע"ו.

פסוקה 5

20 האבות הן הן המרכבה

דברי ריש לקיש, "האבות הן הן המרכבה", שהמאמר מתחיל כעת להסביר.

Bereshit Rabbah 47:6 בראשית רבה מ"ז:ו'

ויכל לדבר אתו - תני, הנפטר מחבירו בין גדול בין קטן, צריך ליטול ממנו רשות. ממי את למד? מאברהם. פעם אחת היה אברהם מדבר עם הקב"ה, באו מלאכי השרת לדבר עמו. אמר להן: נפטר מן השכינה, שהיא גדולה מכם תחלה, אחר כך אני מדבר עמכם. כיון שדבר עם הקדוש ברוך הוא כל צרכו, אמר לפניו: רבון העולמים! צריך אני לדבר. אמר לו: הנפטר בשלום, הה"ד: ויעל אלקים מעל אברהם. אמר ריש לקיש: האבות הן הן המרכבה, שנא: ויעל אלקים מעל אברהם. ויעל מעליו אלקים. (בראשית כה) והנה ה' נצב עליו:

He concluded speaking with him, and G-d ascended from "upon Abraham" (Genesis 17:22). It is taught: One who departs from another person, whether of greater or lesser stature, must take his leave from him. From whom do you derive this? From Abraham. On one occasion, Abraham was speaking with the Holy One blessed be He, when the ministering angels came to speak with him. He said to them: 'Let me first take my leave from the Divine Presence, which is of ... greater stature than you, then I will speak with

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

21 שהאבות הם חסד גבו' ת"ת דאצי

ההערה מפנה שם לעניין האבות כחסד, גבורה ותפארת של אצילות.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת פ' שמיני ע' לג.

22 מבואר באד"ז

אדרא זוטא: אבא ואמא יצאו ממוח זה, נכללו במזלא ותלויים בו, ואילו "זעיר אנפין תלוי וקשור בעתיקא קדישא". המאמר מתבסס על ההבדל הזה בין המקורות שלהם.

Zohar III, 292a זח"ג רצב, א

הערת קה"ת

זח"ג רצב, א. ראה לקו"ת חקת נח, ב שמציין לכאן. וראה שם בשם האריז"ל שאו"י מושפעים מחכמה שבכתר ע"י מזלא. לקו"ת שמיני יט, ב. סה"מ תקס"ז ע' שמד. מאמרי אדה"ז ענינים ע' תיח.

28 ובינה נקי אם הבנים

במילון השמות הקבליים שלו מסביר רבי משה קורדובירו שבינה נקראת "אם הבנים", אם שבע הספירות היוצאות ממנה, ומצטט את זוהר: "האם ידועה".

Pardes Rimmonim 23:1:148 פרדס רמונים כ"ג:א:קמ"ח

... וג"כ נקראת אם מצד הנשמות כי כלם אצולות ממנה על ידי הייחוד כמבואר בשער מהות והנהגה. ובתיקונים פ"י שהמלכות נקי אם מצד הבינה הנקי אם. והטעם שעל ידה בנין הצלע כמבואר בשער המציאות. ואולם הבינה נקי אם הנשמות מטעם שהיא מקור הנשמות כדכתיב (איוב לב ח) ונשמת שדי תביננם כדפי בשער נשמה וכל אי מהם נקי אם שלמה כמבואר בפרשת ויחי (ד"רמח):

Pardes Rimmonim (Public Domain)

פסוקה 7

29 כחכמה אתברירו

שם מוסבר שבמשך כל זמן הגלות, זמן הבירורים, הטוב נפרד מן הרע באמצעות חכמה, על פי "כחכמה מתבררים"; לכן חכמה נקראת גם דין, שכן הבירור מפריד.

הערת קה"ת

נסמן לעיל ה, ד.

30 יפה כח הבן מכח האב

הביטוי "כוחו של הבן גדול מכוחו של האב" מופיע שם בדיון הלכתי על מה רשאים היורשים לתבוע. המאמר מיישם אותו על המידות, שהן ה"בן", העולות מעל החכמה, שהיא ה"אב".

Shevuot 48a:14-16 שבועות מ"ח א:י"ד-ט"ז

תא שָׁמַע: אָבֵל יוֹרְשֵׁיוּ מְשִׁבְעֵי אֹתָהּ, וְאֵת יוֹרְשֵׁיהָ, וְאֵת הַבָּאִין בְּרִשְׁתָּהּ! אָמַר רַב שְׁמַעְיָה, לְצַדִּיקוֹתֵינוּ: אֹתָהּ - בְּאַלְמָנָה, וְיוֹרְשֵׁיהָ - בְּגֵרוּשָׁה. מִתֵּיב רַב נָתַן בַּר הוֹשַׁעְיָא: יָפָה כַח הַבֵּן מִכַּח הָאָב -

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה שבועות מה, א. ראה בד"ה קדושים תרנ"ז אות ג' שמציין ע"ז וז"ל: "נמצא שז"א שרשו מעתיקא שלמעלה מחו"ב שממו"ס נפקי היינו מה שאז"א במזלאת אתכלילן שאבא מקבל ממזל ונוצר, ואימא מקבלת ממזל ונקה וז"ע ממו"ס נפקי ע"י המזלות הנ"ל, ולכן האבות הם בחי' חג"ת הם המרכבה להגבי' בחי' כמראה אדם והיינו גם בחי' או"א לפי ששרשן גבוה יותר וכמ"ש במ"א", עכ"ל ע"ש. בלקו"ת במדבר יט, ב מציין לכאן.

פסוקה 8

31 וכוונדע שמאז"א . . אבל המשכת הטפה היא מעצמיות

הוא מפרט את מקור הטיפה: "כלומר, מכתר, היינו מאריך אנפין ומעתיק".

הערת קה"ת

"והיינו מהכתר דהיינו מא"א ועתיק" — אוה"ת פ' תזריע כרך א ע' סט.

32 ע"פ שימני כחותם

שם מתפרש "שימני כחותם על לבך" כתפילין של ראש, שהרצועות שלהן משתלשלות על הלב. שורש הרצועות השחורות גבוה יותר מכפי שנראה מן הקלף הלבן: בלובן הגולגולת, חסד דעתיק; ועליהן להיות שחורות כדי שמדרגה זו תימשך למטה.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש מו, ד. אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תשכט.

33 שימני כחותם

"שים אותי כחותם על לבך, כחותם על זרועך." הסוגריים מתייחסים למאמר המסביר את הפסוק באמצעות רצועות התפילין של ראש.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח"ו

שימני כחותם עליִלְךָ כחותם עליִזְרְעָךָ כִּי־עֲזָה כְּמוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כְּשֶׂאֱוִל קִנְיָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפִּי אֵשׁ שִׁלְהִבְתִּיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 ולכך האבות . . מקדימים לומר שמע ישראל

הקטע מ"לכן האבות" ועד "אנו אומרים תחילה שמע ישראל" מצוטט שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שמות כרך ח ע' ג"א.

35 שיש ב' בחי' אדם

ההערה מפנה לשם בעניין שתי בחינות "אדם".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' ואתחנן ע' קפד.

36 אדם הראשון הוא כחכמה ואדם תתאה הוא ז"א

ההערה מפנה לשם בעניין ה"אדם" העליון שבחכמה וה"אדם" התחתון, ז"א.

הערת קה"ת

בספר החקירה נה, א. בסה"מ תרל"ה ח"ב ע' תב מציין שזהו כדעת הרמ"ז והמק"מ בזה"ב פ' ויקהל קצו, א.

37 מה שמו ומה שם בנו

"מי עלה לשמים וירד? ... מה שמו ומה שם בנו, אם תדע?" המאמר מפרש את "שמו" כחכמה ואת "שם בנו" כז"א — שתי בחינות של "אדם".

Proverbs 30:4 משלי ל"ד

מִי עָלָה־שָׁמַיִם וַיֵּרֶד מִי אֶסְפְּרוֹתַי כְּחַפְנָיו מִי צָרְרָמַיִם בְּשִׁמְלָה מִי הָקִים כְּל־אֶפְסִי־אֶרֶץ מִה־שָׁמַיִם וּמִה־שָׁמַיִם־בָּנוּ כִּי תִדַּע:

Who hath ascended up into heaven, and descended? Who hath gathered the wind in his fists? Who hath bound the waters in his garment? Who hath established all the ends of the earth? What is his name, and what is his son's name, if thou knowest?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ל, ד. ראה ביאור ע"ז בספר החקירה נה, א. אוה"ת נ"ך כרך א ע' תרלו ואילך. וראה גם המשך מים רבים תרל"ו פרק קיד. לקו"ת אמור לה, ב.

38 מה שמו ומה שם בנו

זוהר קורא את הפסוק כרמז לסוד: "שמו" הוא השם הידוע, ו"שם בנו" הוא ישראל, כפי שנאמר: "בני בכורי ישראל".

Zohar, Balak 6:122-131 ספר זוהר, בלק ו':קכ"ב-קל"א

whom the Father and Mother have crowned and blessed with many blessings, and concerning whom they commanded, "Kiss the son lest he be angry" (Ps. 2, 12), since he is invested both with judgement and with mercy

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 חסד דרועא ימינא

תפילתו של אליהו: "חסד הוא הזרוע הימנית". כאן אברהם, מידת החסד, הוא הקו הימני.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסקה 11

45 ויעקב הוא י' עקב בחור שבאבות

שם נאמר שיעקב, "בחיר האבות", הוא בחינת ההתכללות, הבריה המכריח מן הקצה אל הקצה; הוא כלל בתוכו הן את מידתו של אברהם והן את פחד יצחק, שאותו יכול היה להמשיך למטה, ככתוב: "אלקי אבי אברהם ופחד יצחק היה ליי".

הערת קה"ת

נסמן לעיל יו, ג. ע"כ נמצא במים רבים שם.

46 אלקי אבי אברהם

יעקב אומר ללבן: "לולא אלקי אבי, אלקי אברהם ופחד יצחק, היה לי...". המאמר מפרש זאת כמצב שבו יעקב מחזיק הן במידותיו של אברהם והן במידותיו של יצחק, והן נמשכות אליו.

Genesis 31:42 בראשית ל"א:מ"ב

לִילִי אֱלֹקִי אָבִי אֱלֹקֵי אֲבֹרָהּ וּפְחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִּי עָמָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עֲנִי וְאֶת־יָגִיעַ כְּפִי רָאָה אֱלֹקִים וַיֹּכַח אִמְשׁ:

Except the G-d of my father, the G-d of Abraham, and the Fear of Isaac, had been on my side, surely now hadst thou sent me away empty. G-d hath seen mine affliction and the 'labour of my hands, and gave judgment yesternight

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לא, מב.

47 יעקב לא מת

רבי יוחנן אומר: "יעקב איבנו לא מת". המאמר מסביר זאת בכך ששורשו של יעקב הוא בביטול המחבר בין הפכים.

Taanit 5b:9 תענית ה' ב:ט'

בְּתַר דְּסֵעוּד אָמַר לָקָה, הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן: יַעֲקֹב אֵבִינוּ לֹא מָת. אָמַר לָקָה: וְכִי בְכָדִי סִפְדוּ סִפְדֵּנִי וְחִנְטוּ חִנְטִיָּא וְקִבְרוּ קִבְרִיָּא? אָמַר לָקָה: מִקְרָא אֲנִי דוֹרֵשׁ, שְׁנַאֲמַר: "וְאֵתָה אֵל תִּירָא עָבְדִּי יַעֲקֹב נָאִם הִ' וְאֵל תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעָה מִרְחוֹק וְאֵת זֶרְעָה מֵאֶרֶץ שְׂכִינִם", מִקִּישׁ הוּא לְזֶרְעוֹ: מָה זֶרְעוֹ בְּחַיִּים — אָף הוּא בְּחַיִּים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar I, 235b זח"א רל"ה, ב

Zohar I, 141b זח"א קמ"א, ב

הערת קה"ת

תענית ה, ב. זח"א רל"ה, ב. רמח, ב. זח"א קמ"א, ב. ראה בלקוטי שיחות ח"ד ע' 1260 ביאור ע"ז.

39 מה שמו חכמה

במאמר על משפטים מוסבר: "מה שמו" הוא האדם העליון, שמספרו מ"ה — חכמה, כוח"מה — ו"מה שם בנו" הוא "בני בכורי ישראל". במאמר על חיי שרה מצוין שהזוהר על בלק (3:191b) אומר כך גם כן, וכך גם בהאינו.

הערת קה"ת

"ויש לפרש דבחי מה שמו היינו אדם עילאה, גימטריא מה והוא חכמה כח מה זהו בשביל ומה שם בנו בני בכורי ישראל" — אוה"ת משפטים ע' ארעט. וראה באוה"ת בראשית כרך ד פ' חיי שרה דף תשעה, א, שכה"ה גם בוח"ג קצא, ב. וכ"ה באוה"ת האינינו ע' איתרנו.

פסקה 9

40 אנת הוא חכים

בתפילתו של אליהו (פתח אליהו): "אתה חכם, אך לא בחכמה ידועה... ולא באחת מן המידות הללו כלל". המאמר מצטט זאת כדי להראות שהי מתגלה בחכמה רק כשהוא נמשך לתוכה.

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תקוני זוהר י"ז ב:ג-ד'

אנת חכים ולאו בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאוני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסקה 10

41 ועשיתם אתם

המדרש דורש את המילים "ותעשו אותן" — "אתם" — כך: "אם תשמרו את התורה, אני מחשיב לכם כאילו עשיתם את עצמכם"; זה מקביל ללימוד המובא כאן.

Vayikra Rabbah 35:7 ויקרא רבה ל"ה:ז'

42 ועשיתם אתם מעלה אני עליכם כאילו עשאוני

"אם תלכו בחוקותי ותשמרו את מצוותי ותעשו אותן". חז"ל דורשים את המילים "ותעשו אותן" במשמעות של עשייה, כך שקיום המצוות נחשב כאילו עשו אותו.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג'

אִם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and ;do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar III, 113b זח"ג קיג, ב

Vayikra Rabbah 35:6 ויקרא רבה ל"ה:ו'

הערת קה"ת

ויקרא כו, ג. זח"ג קיג, ב. וראה ויק"ר לה, ו. ובהמשך מים רבים תרל"ו פרק קטו נוסף: "היינו בנין הפרצופים".

43 שמע ישראל

"שמע ישראל, הוי' אלקינו, הוי' אחד". המאמר מסביר מדוע "שמע ישראל" מופיע תחילה: ישראל הוא שמייחד את הוי', אבא, עם אלקינו, אמא.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הָאֵלֵינוּ הָאֵלֵינוּ הָאֵלֵינוּ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, ב.

52 אתא בקר

"השומר אמר: 'בוקר בא, וגם לילה'". זהו מופע נוסף של "אתא", "בא", השורש של "אותיות".

Isaiah 21:12 ישעיהו כ"א:י"ב

אמר שמר אתה בקר וגם-לילה אם-תבקעון בעיו שבו אתיו:

The watchman said: 'The morning cometh, and also the night— If ye will inquire, inquire ye; return, come

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה כ"א, יב.

13 פסקה

53 זכור ושומר בדבור אחד נאמרו

ברייא: "זכור" ו"שומר" נאמרו בדבור אחד, דבר שאין הפה יכול לומר והאוזן יכולה לשמוע. המאמר מסביר כיצד יכלו העלאת והמשכה להיאמר כאחד.

Rosh Hashanah 27a:2-3 ראש השנה כ"ז א:ב-ג

ושתי תצוצרות מן הצדדים. ותרי קלי מי משתמע? והתניא: "זכור" ו"שומר", בדבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע! לך מאריך בשופר. למימרא דכי שמע סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא, וממילא: תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה כז, א.

54 שיש שבת דמעלי שבתא

ההערה מפנה שם לענין שבת של ליל שבת.

הערת קה"ת

ע' בסידור שער השבת קעג, א ד"ה ר"ש הוי אמר.

55 מזמור שיר ליום השבת

"מזמור שיר ליום השבת", הנאמר בליל שיש עם כניסת השבת. המאמר מונה אותו בין העליות של ליל שבת.

Psalms 92:1 תהילים צ"ב:א

מזמור שיר ליום השבת:

A Psalm, a Song. For the sabbath day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 ומעתה נבא לביאור

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Sefer HaMaamarim 5632.

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ב ע' יג נמצא כאן ביאור בענין התכללות ע"ש.

48 יעקב לא מת

הזהר אומר: "יעקב לא מת", ולכן לא נאמר עליו שמת, אלא רק "ויגוע ויאסף אל עמיו": כמו השמש, הוא נאסף פנימה ולא כבה.

Zohar, Vayechi 77:800-79:811 ספר הזהר, ויחי ע"ז:ת"ת-ע"ט:תתי"א
Similarly in the verse, "The L-rd bless thee out of Zion, and see thou the good of Jerusalem, all the days of thy life" (Ps. 127, 5), Zion is mentioned because from it issue blessings to water the garden, and then Jerusalem is mentioned to show that all blessings issue from male and female together. Similarly it is written: "The L-rd bless thee and keep thee" (Num. 6, 24) - "bless" from the male, and "keep" from the female.' R. Judah opened with the verse: AND WHEN JACOB ... MADEAN END

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

12 פסקה

49 ישראל עלו במחשבה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ב"ר בתחלתו.

50 ישראל עלו במחשבה

בין הדברים שקדמו לעולם, המדרש מונה דברים ש"עלו במחשבה" להיבראות: האבות, ישראל, בית המקדש ושמו של משיח. המאמר מפרש כאן את "מחשבה" כאותיות המחשבה.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד

... "ה' קני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו'" ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו'" שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברבי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם,

...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

51 ואתה מרכבות קדש

"ה' מסיני בא... ואתה מרכבות קודש". המילה "ואתה", כלומר "ובא", מראה ש"אותיות" קשורות לביאה ולהמשכה.

Deuteronomy 33:2 דברים ל"ג:ב

ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרכבת קדש מימינו אש דת למו:

57 עוה"ב שהוא ג"ע ותח"ה

דיון נוסף בעולם הבא, הכולל הן את גן עדן והן את תחיית המתים.

הערת קה"ת

ע' דרך מצותיך טו, ב. ד"ה וככה תרל"ז פ"ה ואילך. ד"ה זה היום תרס"ו. המשך תערי"ב ח"ב ע' תשעט ואילך. סה"מ תרע"ח ע' תטו ואילך. ד"ה אני לדודי תרצ"ב. סה"מ תרצ"ז ע' ריב. סה"מ ת"ש ד"ה כי ישאלך בנך ע' מד ואילך. נתבאר בד"ה להבין ענין תחיית המתים תשמ"ו (סה"מ מלוקט ח"ג ע' לד) ליד הערה 12.

58 ומבואר במפרשים

הרבי מונה את המפרשים שאליהם הכוונה כאן: מפרשי המשנה על פרק חלק בסנהדרין, רב סעדיה גאון בספר אמונות ודעות ואחרים; ואת דברי החולקים משיבים בספר עבודת הקודש ובשלי"ה. הוא מוסיף שגם אם בעבר היה מקום למחלוקת, הרי שמאחר שהארז"ל התקבל כפוסק האחרון בענייני סודות התורה, ההכרעה היא כדעתו.

הערת קה"ת

בתשובות וביאורים לכ"ק אדמו"ר ז"ע ס"ח ע' 28 (אג"ק ח"ב ע' צב. לקו"ש חט"ז ע' 516) מציין על זה וז"ל: ראה מפרשי המשנה סנהדרין ר"פ חלק, רס"ג בסי' האמונות והדעות סוף מאמר תח"מ, נ"כ הרמב"ם הלי' תשובה פ"ח-ט ועוד, וכבר השיב לאלו החולקים על הדעה המובאת בפנים — בסי' עבודת הקודש ח"ב פמ"א-מג, הובא בקיצור בשל"ה בהקדמה חלק בית דוד. והנה בימים ההם הי' מקום לדעות מחלוקות בענינים האלו אבל אחרי אשר נגלה דבר ה' אל (לי' הרח"ו) בהקדמתו לשער ההקדמות "עיר וקדיש מן שמיא נחית הרב הגדול האלקי החסיד מו"ר כמהר"ר יצחק לוריא אשכנזי זל"ה מלא תורה כרמון במקרא במשנה בתלמוד בפלפול במדרשים והגדות במעשה בראשית במעשה מרכבה", וקבלוהו כל ישראל עליהם לפוסק אחרון בכל עניני סתרי תורה וסודותי — אין מקום כלל למחלוקות והלכה כדברי הארז"ל, עכ"ל ע"ש בארוכה. ובדרך מצותיך יד, ב ואילך. לקו"ש חט"ז ע' 344 הערה 10.

59 וברמב"ן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

על גיליון בת"א דפוס ראשון מחסיד: ע' לקו"ת צו ט"ו ד' ד"ה והנה ארז"ל.

60 ותח"ה הוא שיעמדו בגופיהם

האיגרת מסבירה שהגילוי בתחיית המתים יהיה גדול לאין ערוך מזה שבגן עדן התחתון והעליון, ולכן נשמות הצדיקים הנמצאות כעת בגן עדן העליון יחזרו לגופיהן. אורו של גן עדן הוא מבחינת ממלא כל עלמין, "עם היידי נברא העולם הבא", ואילו אור תחיית המתים הוא מבחינת סוכב כל עלמין.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"י יז.

61 מוטב דלידייני וליתי לעלמא דאתי

כשאחר נפטר, אמר רבי מאיר: "מוטב שיידן ויבוא לעולם הבא". המאמר מביא זאת כדי להראות עד כמה גדול התענוג שבגן עדן, עד שהוא כדאי לעבור את הדין שקודם לו.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ז ב:ג'

פי' נח נפשיה דאחר, אָמרי: לֹא מִיֵּדן לִידִינִי, וְלֹא לְעֵלְמָא דְאַתִּי לִיתִי. לֹא מִיֵּדן לִידִינִי — מִשּׁוּם דְּעֵסֶק בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא לְעֵלְמָא דְאַתִּי לִיתִי —

משום דְחָטָא. אָמר רַבִּי מֵאִיר: מוֹטָב דְּלִידִינִי וְלִיתִי לְעֵלְמָא דְאַתִּי. מִתִּי אֲמוֹת, וְאַעֲלֶה עֲשֵׂן מִקְבְּרִי. כִּי נַח נִפְשִׁיָּה דְרַבִּי מֵאִיר סָלִיק קוּטְרָא מִקְבְּרִיָּה דְאַחַר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה טו, ב. ראה לעיל ח, ד.

62 כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב

המשנה אומרת: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", ולאחר מכן מונה את אלה שאין להם חלק בו. המאמר מפרש שהכוונה היא לקימה בתחיית המתים.

Sanhedrin 90a:15 סנהדרין צ"א ט"ו

מִתְנִי' כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנַאֲמַר: "וְעַמָּךְ כָּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מְטַעִי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְפָּאֵר". וְאֵלֹ שְׁאִין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא: הָאוֹמֵר אֵין תְּחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, וְאֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְאַפִּיקוּרוֹס.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar I, 59b זח"א נט, ב

הערת קה"ת

סנהדרין צ, א. זח"א נט, ב. לקו"ת שלח מו, ד. ראה ביאור המשנה בד"ה להבין ענין תחיית המתים תשמ"ו (סה"מ מלוקט ח"ב) ע' לג ואילך.

63 שיקומו בתח"ה

ההערה מפנה לשם לעניין הקימה בתחיית המתים.

הערת קה"ת

ראה בד"ה וככה תרל"ז פ"ט ואילך.

64 ביו"ד נברא העוה"ב

הגמרא אומרת שהעולם הזה נברא באות ה"א והעולם הבא באות יו"ד, ושואלת מדוע העולם הבא נברא באות יו"ד. המאמר מפרש את היו"ד כחכמה.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:י"ג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

65 לע"ל בתח"ה יתגלה בחי' סוכ"ע

האיגרת מסבירה שבתחיית המתים יהיה הגילוי ממדרגה המקיפה את כל העולמות, בלי מידה וגבול, בשונה מהגילוי שבגן עדן; גילוי זה נמשך באמצעות צדקה וחסד, באתערותא דלתתא.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"י יז.

פסוקה 20

71 בנעשה ונשמע נמשכו ב' כתרים

רבי סימא: כאשר ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע", באו שש מאות אלף מלאכי השרת וקשרו שני כתרים על כל אחד מישראל: אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע"; כשחטאו, מלאכי חבלה הסירו אותם.

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א:ז-ח'

דרש רבי סימא: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע". וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום, שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב". אמר רבי חמא ברבי חנינא: בחורב טענו, בחורב פרקו. בחורב טענו — קדאמרו, בחורב פרקו — דקתיב: "ויתנצלו בני ישראל וגו'". אמר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פח, א.

72 ויתנצלו בני ישראל

"ובני ישראל התנצלו את עדים מהר חורב". התלמוד מפרש שהעדים הם הכתרים; המאמר מפרש שהם אור הכתר.

Exodus 33:6 שמות ל"ג:ו'

ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב:

And the children of Israel stripped themselves of their ornaments from mount Horeb onward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לג, ו.

פסוקה 21

73 זכור ושמור בדבור א' נאמרו

הברייתא: "זכור" ו"שמור" נאמרו בדיבור אחד. כעת המאמר מסביר זאת באמצעות משל לאומן.

Rosh Hashanah 27a:2-3 ראש השנה כ"ז א:ב-ג'

ושתי הצדצרות מן הצדדים. ותרי קלי מי משתמעי? והתנאי: "זכור" ו"שמור", בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע! לכה מאריך בשופר. למימרא דכי שמע סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא, וממילא: תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

74 וביום השביעי שבת

"כי בשישה ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת ונח". המאמר מפרש את השבתה כהסתלקות הכוח היוצר אל מקורו.

Exodus 31:17 שמות ל"א:י"ז

ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם כייששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש:

It is a sign between Me and the children of Israel for ever; for in six days the L-RD made heaven and earth, and on the seventh day He ceased from work and rested

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 תר"ך מצות הם תר"ך עמודי אור

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פרדס שער ח' פ"ג.

67 תר"ך עמודי אור

רבי משה קורדובירו כותב שהחכמים קיבלו שספירה זו, כתר, כוללת 620 עמודי אור, כמניין כתר, שהתגלו לראשונה בתפילתו של רבי נחוניא בן הקנה.

Pardes Rimmonim 8:5-6 פרדס רמונים ח:ה-ו'

... ונ"ל כי נכנסו בזה בראותם כי גדולה קודמת לגבורה והוא החסד והלובן ואחר הגדולה נאצלה הגבורה והיא דין ואודם ואחר כך נאצל תפארת העומד בין שניהם להכריע בין האודם והלובן והוא גוון אודם ולובן מעורב. ר"ל כי כענין ג' אלה כן דרך שלשה הראשונות כי ג' הראשונות הם שרשים וג' אבות ענפים להם ומן הענפים נדון להשרשים. ולכן אמרו שהכתר הראשון לאצילות הוא הזקן והלבן ולכן נקרא עתיק יומין שהוא כח הלובן והוא כנגד הגדולה והנמשך אחריו שהוא החכמה הוא כנגד הגבורה והיא אדומה. כי כמו שאחר הלובן חסד ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

פסוקה 18

68 פושעי ישראל

ריש לקיש אומר שאש הגיהנום אינה שולטת בחוטאי ישראל, המלאים מצוות כרימון, כפי שנאמר: "ירקתך כפלה הרימון".

Eruvin 19a:7-8 עירובין י"ט א:ז-ח'

לא קשאי? הא — בפושעי ישראל, הא — בפושעי אומות העולם. הכי נמי מסתברא, דאם כן קשיא דריש לקיש אדריש לקיש. דאמר ריש לקיש: פושעי ישראל אין אור גיהנם שולטת בהן, קל וחומר ממזבח הזהב.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין יט, א. ראה לקמן פ, ג.

69 כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב

המשנה: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", מלבד אלה שהיא מונה. כאן הדבר נובע מכך שהמצוות יוצרות את הכתר.

Sanhedrin 90a:15 סנהדרין צ"א:ט"ו

מתני' כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר: "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצור מטעי מעשה ידי להתפאר". ואלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר אין תחיית המתים מן התורה, ואין תורה מן השמים, ואפיקורוס.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 19

70 עם היות ששרש המצוות עצמן בכתר

ההערה מפנה שם לדיון בשרש המצוות עצמן, שהוא בכתר.

הערת קה"ת

ראה ד"ה כי ישאלך בנך עטרי"ת ע' שנד.

פסוקה 23

80 רכב אלקים רבותים

"מרכבת ה' היא רכבות אלפי שנאן; אֲדֹנִי בתוכם, סיני בקודש". המאמר מסביר שאלפי שנאן הם החיות, שבהן נכלל אֲדֹנִי.

Psalms 68:18 תהילים ס"ח:י"ח

רָכַב אֱלֹקִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שְׁנָאן אֲדֹנִי כִּם סִינִי בְקֹדֶשׁ:

The chariots of G-d are myriads, even thousands upon thousands; The L-rd is among them, as in Sinai, in holiness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סח, יח.

פסוקה 24

81 ויעל אלקים מעל אברהם

"ויחילה לדבר איתו, ועלה אלקים מעל אברהם".

Genesis 17:22 בראשית י"ז:כ"ב

וַיֵּחַל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹקִים מֵעַל אַבְרָהָם:

And He left off talking with him, and G-d went up from Abraham.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יז, כב.

82 ויעל אלקים מעל אברהם

מפסוק זה למד ריש לקיש ש"האבות הן הן המרכבה": נאמר שה' עלה "מעל" אברהם.

Bereshit Rabbah 47:6 בראשית רבה מ"ז:ו'

ויכל לדבר אתו - תני, הנפטר מחבירו בין גדול בין קטן, צריך ליטול ממנו רשות. ממי את למד? מאברהם. פעם אחת היה אברהם מדבר עם הקב"ה, באו מלאכי השרת לדבר עמו. אמר להן: נפטר מן השכינה, שהיא גדולה מכם תחלה, אחר כך אני מדבר עמכם. כיון שדבר עם הקדוש ברוך הוא כל צרכו, אמר לפניו: רבון העולמים! צריך אני לדבר. אמר לו: הפטר בשלום, הה"ד: ויעל אלקים מעל אברהם. אמר ריש לקיש: האבות הן הן המרכבה, שנא': ויעל אלקים מעל אברהם.

ויעל מעליו אלקים. (בראשית כה) והנה ה' נצב עליו:

He concluded speaking with him, and G-d ascended from "upon Abraham" (Genesis 17:22). It is taught: One who departs from another person, whether of greater or lesser stature, must take his leave from him. From whom do you derive this? From Abraham. On one occasion, Abraham was speaking with the Holy One blessed be He, when the ministering angels came to speak with him. He said to them: 'Let me first take my leave from the Divine Presence, which is of ... greater stature than you, then I will speak with

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסוקה 22

75 ויכולו השמים

"וַיֵּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צָבָאם." המאמר מפרש את ההשלמה כחזרת הכוח היוצר אל מקורו.

Genesis 2:1 בראשית ב':א'

וַיֵּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צָבָאם:

And the heaven and the earth were finished, and all the host of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, א.

76 ויכל אלקים

"ויכל ה' ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, וישבות ביום השביעי."

Genesis 2:2 בראשית ב':ב'

וַיֵּכַל אֱלֹקִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work which He had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 ויברך אלקים את יום השביעי

"ויברך ה' את יום השביעי ויקדש אותו." הברכה היא המשכה מחודשת לאחר ההסתלקות.

Genesis 2:3 בראשית ב':ג'

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 יהי יום שכולו שבת

ההערה מפנה שם לעניין "יום שכולו שבת".

הערת קה"ת

ראה יהל אור במילואים ע' תרלב.

79 יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים

בשבת היו הלויים אומרים "מזמור שיר ליום השבת" — שיר לעתיד לבוא, "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

Mishnah Tamid 7:4 משנה תמיד ז':ד'

... בַּשָּׁשִׁי הָיוּ אוֹמְרִים (שם צג), ה' מְלֶךְ גָּאוֹת לְבָשׁ וְגו'. בַּשֶּׁבֶת הָיוּ אוֹמְרִים (שם צב), מְזֻמָּר שִׁיר לַיּוֹם הַשֶּׁבֶת, מְזֻמָּר שִׁיר לַעֲתִיד לָבֹא, לַיּוֹם שֶׁכָּלוּ שֶׁבַת מְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

The following are the psalms that were chanted in the Temple. 1) On the first day they used to say, "The earth is the L-rd's and the fullness thereof, the world and they that dwell therein" (Psalms 24). 2) On the second day they used to say: "Great is the L-rd and highly to be praised, in the city of our G-d. His holy mountain" (Psalms 48). 3) On the third day they used to say: "G-d stands in the congregation of G-d, in ... the midst of the judges he

83 מחנה אלקים זה

כשהמלאכים פגשו את יעקב בדרכו, הוא אמר: "זה מחנה אלקים".

Genesis 32:3 בראשית ל"ב:ג'

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאֲשֶׁר רָאִים מַחֲנֵה אֱלֹקִים זֶה וַיִּקְרָא שְׁמֵי־הַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵה־אֱלֹקִים:

And Jacob said when he saw them: 'This is G-d's camp.' And he called the name of that place Mahanaim.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לב, ג.

84 וישמע את הקול . . מט"ט וסנדי"ל

כשמשה נכנס לאוהל מועד, "שמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על ארון העדות, מבין שני הכרובים".

Numbers 7:89 במדבר ז':פ"ט

וּבָבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהִים מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר־עַל־אֲרוֹן הָעֵדוּת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִּים וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים:

And when Moses went into the tent of meeting that He might speak with him, then he heard the Voice speaking unto him from above the ark-cover that was upon the ark of the testimony, from between the two cherubim; and He spoke unto him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar III, 230b זח"ג רל, ב

הערת קה"ת

במדבר ז, פט. ראה זח"ג רל, ב.

פסוק 25

85 א"ת שנאן אלא שאינן

בתיאור מעשיו של ה' בלילה, אומרת הגמרא שהוא רוכב על הכרוב הקל שלו ומשוטט בשמונה עשר אלף עולמות, כפי שנאמר: "אלפי שנאן; אל תקרא 'שנאן' אלא 'שאינן'".

Avodah Zarah 3b:13 עבודה זרה ג' ב:י"ג

וּבְלִילָא מַאי עָבִיד? אִיבְעִית אִימָא: מַעֲיָן זְמָא, וְאִיבְעִית אִימָא: רֹכֵב עַל כְּרוֹב קַל שְׁלוֹ וְשֵׁט בְּשִׁמוֹנָה עָשָׂר אֲלָף עוֹלָמוֹת, שְׁנָאָמַר: "רֹכֵב אֱלֹקִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שְׁנָאָן", אַל תִּקְרִי "שְׁנָאָן" אֶלָּא "שְׁאִינָן", וְאִיבְעִית אִימָא: יוֹשֵׁב וְשׁוֹמֵעַ שִׁירָה מִפִּי חַיּוֹת, שְׁנָאָמַר: "יוֹמָם יִצְחָה הִי חֲסִדוֹ וּבְלִילָה שִׁירָה עֲמִי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ג, ב.

פסוק 26

86 מט"ט נק' עבדו זקן ביתו

הערת קה"ת מפנה לזוהר I, 126b למילים האלה.

Zohar I, 126b זח"א ככו, ב

הערת קה"ת

זח"א ככו, ב.

87 עבדו זקן ביתו

הוזהר (מדרש הנעלם) קורא את הפסוק כמתייחס למטטרון: "עבדו" הוא עבדו של הקב"ה, "זקן ביתו" הוא הראשון מבין ברואי, ו"המושל בכל אשר לו" הוא השלטון שניתן לו על כל צבאות ה'.

Zohar, Chayei Sara 19:155-161 ספר הזהר, חיי שרה י"ט:קנ"ה-קס"א

88 עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו

"ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו". המאמר מיישם מילים אלה על מטטרון.

Genesis 24:2 בראשית כ"ד:ב'

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־עַבְדּוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ הַמֹּשֵׁל בְּכָל־אֲשֶׁר־לוֹ שְׁיָם־נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי:

And Abraham said unto his servant, the elder of his house, that ruled over all that he had: 'Put, I pray thee, thy hand under my thigh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 27

89 ועל ידו מתעלי הקב"ה . . וט' ממטה למעלה

הקטע מצוטט שם, בצירוף ההסבר שלפי עמק המלך מדובר ב"עליית ז"א של עולם האצילות אל תשע ספירות שמעל עולם האצילות".

הערת קה"ת

מובא באוה"ת במדבר ע' נ ושם מבאר שלפי פ"י עמק המלך "הוא עליי ז"א דאצי בט"ס שלמעלה מעלה מאצי", ע"ש.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Miqra דרך מצוטטים, according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Pardes Rimonim (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/9/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק